

Nr 113.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asyler; given Stockholms slott den 21 februari 1913.

Uder åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

1) att *dels* i fråga om kontanta avlöningsförmåner till vissa läkaretjänster vid nedan nämnda hospital och asyler godkänna följande lönestat att träda i kraft den 1 januari 1914:

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.	
	Kr.		Kr.		Kr.	
<i>Stockholms hospital.</i>						
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500	—
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—
<i>Uppsala hospital och asyl.</i>						
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500	—
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500	—
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—
<i>Nyköpings hospital.</i>						
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500	—

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.
	Kr.		Kr.		Kr.
<i>Vadstena hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Växjö hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Västerviks hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Lunds hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Göteborgs hospital.</i>					
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Vänersborgs hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.
	Kr.		Kr.		Kr.
<i>Kristinehamns hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Säters hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Härnösands hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
<i>Östersunds hospital.</i>					
1 överläkare	5,000	—	2,500	—	7,500
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Piteå hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
Summa	—	—	—	—	210,500

Ann. 1. Avlöningen kan höjas: för överläkare efter 10 år med 600 kronor, därav två tredjedelar anses utgöra lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar, för hospitalsläkare efter 5 och 10 år med varje gång 500 kronor, därav likaledes två tredjedelar anses utgöra lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar.

Ann. 2. Är biträdande läkare förordnad för viss tid, utgår den kontanta avlöningen med allenast 4,000 kronor, därav två tredjedelar anses såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar.

dels bestämma, i fråga om de läkartjänster vid rikets hospital och asyl, som den 1 juli 1913 innehavas av medicine kandidater, att nu gällande lönestat skall tillämpas för dåvarande innehavarna, så länge de ännu ej avlagt medicine licentiatexamen;

dels medgiva de i staten upptagna tjänstemännen följande naturaförmåner:

överläkare och hospitalsläkare boställsvåning med bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats; samt

biträdande läkare bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt samt kost enligt af medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat;

dels besluta:

att biträdande läkare, åt vilken familjebostad inom hospitals eller asyls område upplåtits, skall afstå från eljest medgivna möbler, sängkläder, tvätt och kost, men bekomma dels bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats, dels ock 500 kronor för år; samt

att hospitalsläkare och biträdande läkare, som medgivas att bo utom anstaltens område, erhålla, hospitalsläkare för mistad bostadslägenhet med bränsle och elektrisk belysning 800 kronor för år samt biträdande läkare för mistade naturaförmåner av bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt samt kost 1,100 kronor för år;

dels medgiva, att arvoden till vikarie för beredande av semester för överläkare, läkaren vid Visby hospital, hospitalsläkare och biträdande läkare må utgå med åtta kronor för dag jämte sådana naturaförmåner, som tillkomma biträdande läkare, samt resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente;

dels ock medgiva, att medicine kandidat, som förordnas att under vakans eller annan ledighet av tjänst som extra läkare biträda vid sjukvården å rikets hospital och asyler, må tillerkännas samma förmåner som ovan nämnd vikarie under semester.

2) att medgiva att vid Östersunds hospital må anställas en sysselman mot dels kontant avlöning av 3,500 kronor, därav 2,300 kronor utgöra lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, vilken avlöning kan efter 10 år höjas med 500 kronor, därav 300 kronor anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, och dels rätt till boställsvåning med bränsle och elektrisk belysning, där sådan anordnats.

3) att godkänna följande allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de ovan under 1) och 2) stadgade avlöningsförmåner, nämligen

att tjänsteman skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, samt hospitalsläkaren vid Hernösands hospital därjämte förflyttning till motsvarande befattning vid annan anstalt för sinnessjuka;

att med befattning av ifrågavarande slag icke må förenas annan

tjänst å rikets, Riksdagens eller konmuns stat och med sysslomansbefattning icke heller anställning såsom sekreterare hos vederbörande hospitalsdirektion;

att med i förevarande lönestat upptagen befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej, vad angår överläkare, Kungl. Maj:t och, vad angår hospitalsläkare, biträdande läkare och syssloman, medicinalstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att överläkare icke må utom hospital och asyl utöva enskild praktik mot betalning, utom vad rör nerv- eller sinnessjukdomar;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten, utöver sina tjänstgöringspenningar, avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till tjänsteman för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke av medicinalstyrelsen prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej styrelsen finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att, därest emellertid tjänsteman i följd av kroppsskada, ådragen under tjänstutövning, blivit tillsvidare oförmögen till tjänstgöring, avlöningen å stat må, såsom undantag från vad ovan är stadgat, kunna, efter medicinalstyrelsens beprövande, till honom utgå oavkortad under

högst sex månader; ankommande på prövning av Kungl. Maj:t, till huru stor del avlöning kan böra till den skadade utgå efter omförmälda tid av sex månader;

att den förhöjning av avlöning, som medgivits ifrågavarande tjänstemän efter innehavande under här ovan angivna antal år av vederbörande befattning, må utgå under villkor, att innehavaren under mer än fyra femtedelar av denna tjänstetid med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester, allt under iakttagande att den högre avlöningen ej får tillträdas förrän vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya avlöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester, läkare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar i stället för egna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet utan särskild ersättning, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett och samma kalenderår;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan hinder för göromålen behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, överläkare och hospitalsläkare under en och en halv månad samt biträdande läkare och syssloman under en månad;

att syssloman är pliktig att å tid av året, som av direktionen bestämmes, begagna sig av semester;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten avgå ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, så vitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning av nu ifrågavarande slag, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av sådana befattningar, vilka icke före den 1 december 1913 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya avlöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

4) att medgiva, att det belopp av högst 40,600 kronor, som av Riksdagen beviljats till arvoden åt tjänstemän, vilka icke äro i hospitalens och asylernas lönestater upptagna, höjes med 9,700 kronor till högst 50,300 kronor, på det att arvoden må kunna utgå med följande belopp:

Visby hospital.

till predikanten ..... kronor 400: —

Västerviks hospital.

till predikanten ..... kronor 1,400: —
 » sekreteraren ..... » 1,200: —
 » två bokhållare, vardera 1,000 kronor ..... » 2,000: —

Sätters hospital.

till predikanten ..... kronor 1,800: —
 » sekreteraren ..... » 1,200: —
 » två bokhållare, vardera 1,000 kronor ..... » 2,000: —

med rätt för bokhållarna till bostad med möbler och sängkläder, lyse, bränsle, tvätt och kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat samt till en arvodesförhöjning å 300 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring;

5) att medgiva, att amanuenser och innehavare av förutvarande bokhållarbefattningar vid rikets hospital och asylor må, förutom övriga naturaförmåner enligt gällande bestämmelser, åtnjuta kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat; samt

6) att medgiva, att vad som erfordras för beredande av nu ifrågasvarande avlöningsförmåner skall utgå av förslagsanslaget till hospitalsunderhåll, utom vad angår ålderstillägg till överläkare och hospitalsläkare ävensom till sysslomannen vid Östersunds hospital, vilka skola påföras sjätte huvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt dess nådiga beslut.

GUSTAF ADOLF.

Axel Schotte.

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
februari 1913.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

Lönestater för rikets hospital och asylor fastställdes, med undantag beträffande asylor i Malmö, på Kungl. Maj:ts framställning av 1907 års Riksdag, varefter vissa ändringar skedde år 1910. Läkarpersonalens nuvarande organisation och lönestater inhämtas av följande tablåer.

Ändring i
läkarper-
sonalens vid
rikets hos-
pital och
asylor avlö-
ningsstater.

Organisation.

	Patient- antal.	Överläka- re.	Hospitals- och asylläkare.	Biträ- dande läkare.	Under- läkare.	Ama- nuens.
Uppsala hospital och asyl	1,264	1	2	2	2	—
Lunds " " " "	1,222	1	2	1	2	1
Vänersborgs " " " "	1,080	}	1	1	2	—
Kristinehamns hospital.....	768					
Sätters " " " "	800					
Västerviks " " " "	800	}	1	1	—	1
Stockholms " " " "	250					
Vadstena hospital och asyl.....	800	1	1	1	—	—
Växjö hospital och kriminalavdelning..	390	1	1	1	1	—
Piteå hospital och asyl	370	1	1	—	—	—
Göteborgs hospital	367	1	—	2	—	—
Härnösands " " " "	269	}	1	1	—	—
Nyköpings " " " "	186					
Visby " " " "	62					
Summa	—	14	12	14	13	2

Avlöning.

Överläkare: i Uppsala	}	7,500 kronor
Lund		
Vänersborg		
Kristinehamn		
Säter		
Västervik		
Vadstena		
Växjö		
Piteå	}	7,000 kronor
Göteborg		
Hernösand		
Nyköping		
Stockholm	4,000 »	
Läkare: i Visby	4,500 »	

Ålderstillägg å 600 kronor efter 10 år.

Dessutom boställsvåning med bränsle och elektrisk belysning, där sådan anordnats, dock att läkaren vid Visby hospital icke äger rätt till några naturaförmåner.

Hospitals- och asylläkare:	5,000 kronor	
Ålderstillägg å 500 kronor efter 5 år.		
Naturaförmåner i likhet med överläkare.		
Biträdande läkare, medicine licentiat .. .	3,500	»
» kandidat	2,500	»
Möblerad bostad, bränsle, lyse och tvätt; kost. Biträdande läkare kan tilldelas familjebostad.		
Hospitals- och biträdande läkare, som medgivnas bo utom anstalten och äro medicine licentiat, erhålla i stället för naturaförmåner	800	»
Underläkare, medicine licentiat	3,000	»
» kandidat	2,500	»
Möblerad bostad, bränsle, lyse och tvätt; kost.		
Amanuenser: (ej upptagna i lönestaterna)	2,000	»
Naturaförmåner såsom underläkare.		

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 30 september 1912 gjort framställning om vissa ändringar i dessa stater, varjämte styrelsen överlämnat en framställning i liknande syfte från psykiatriska föreningen. Innan jag ingår på detaljerna av det föreliggande förslaget, skall jag redogöra för de allmänna skäl, som synas tala för löneförbättringar för hospitalens och asylernas läkarpersonal.

Allmän motivering.

Psykiatriska föreningen anför härom i den till medicinalstyrelsen ingivna skriften:

»Den brist på sökande till lediga tjänster på den psykiatriska läkarbanan, som alltmera gör sig gällande, finner till en viss grad sin förklaring däruti, att Sveriges sinnessjukvård för närvarande befinner sig i ett skede av snabb utveckling, varigenom ständigt nya läkartjänster inrättas; behovet av nya läkare är under denna utvecklingsperiod större, än vad det kan väntas bli, sedan landets sinnessjukanstalter med avseende å platsantalet kommit att motsvara behovet av dylika. Då det emellertid synes psykiatriska föreningen otvivelaktigt, att tilloppet till hospitalsläkarbanan även för normala förhållanden är otillräckligt, och då det vidare kan väntas, att hospitalsväsendets utveckling kommer att fortgå under en längre tid, anser psykiatriska föreningen särskilda åtgärder ovillkorligen vara av behovet påkallade för att göra läkartjänsterna vid sinnessjukanstalterna mera begärliga i de unga läkarnas ögon. Psykiatriska föreningen vill emellertid betona, att dessa åtgärder ingalunda få betraktas såsom tillfälliga anordningar, vilka kunna tillåta

Psykiatriska föreningen.

reduktioner, när sinnessjukvårdens utveckling kommer att försiggå i en långsammare takt än nu. Vid framställandet av sina förslag har psykiatriska föreningen tagit hänsyn till vad som nödvändigtvis måste krävas av sinnessjukvården, även när den beträffande antalet tillgängliga sjukplatser kommer att befinna sig i nivå med landets behov.

Det synes rätt naturligt, att sinnessjukläkarens yrke för de flesta icke kan erbjuda samma lockelse som exempelvis kirurgens eller pediatrikerens, då sysselsättningens art utan tvivel kräver en alldeles speciell riktning av håg och intressen, som icke är så alldeles vanlig.»

För att vinna en livligare tillströmning till banan har föreningen föreslagit dels vissa löneförbättringar och dels vissa andra, nedan (s. 15) antydda åtgärder, om vilka senare medicinalstyrelsen ännu icke yttrat sig.

Medicinal-
styrelsen.

Medicinalstyrelsen anför i sin förevarande skrivelse, att läkarförhållandena vid hospitalen under senaste tiden varit synnerligen svåra att på ett tillfredsställande sätt ordna. En rationell sjukvård vid dessa sjukhus kräver med nödvändighet, att alla läkartjänsterna äro besatta, och styrelsen är förvissad om, att någon ändring till det bättre icke kan åstadkommas utan förhöjda kontanta förmåner till läkarna.

Rekryteringssvårigheterna göra sig naturligtvis mest gällande rörande de lägst avlönade tjänsterna, således huvudsakligen underläkartjänsterna. Vid rikets hospital och asylor finnas för närvarande 13 underläkartjänster, vilkas kontanta avlöning enligt den år 1907 fastställda staten utgöres av 2,500 kronor, om innehavaren är medicine kandidat, och 3,000 kronor, om han är medicine licentiat, vartill komma naturaförmåner. Av dessa underläkartjänster hava 2 vid Västerviks hospital och 1 vid Sätters hospital stått obesatta allt sedan hospitalens ibrukttagande i början av år 1912. Icke ens sedan medicinalstyrelsen genom nådigt brev den 29 juni 1912 erhållit bemyndigande att för tiden till den 1 juli 1913 i stället för underläkare vid de båda hospitalen anställa extra läkare med 12 kronors dagarvode, har det hittills varit möjligt att hålla antalet läkare vid dessa hospital fulltaligt; vid Västerviks hospital har sålunda endast *en* extra läkare kunnat anskaffas att börja sin verksamhet först den 15 oktober 1912.

Vid Kristinehamns hospital har en underläkartjänst stått ledig alltsedan mars månad år 1912. De öfriga underläkartjänsterna, fördelade å rikets olika anstalter för sinnessjuka, äro med ett och annat undantag besatta med endast medicine kandidater. Även om styrelsen kan vitsorda, att medicine kandidater i regel fullgöra sina åligganden till belåtenhet och under den nuvarande bristen på aspiranter till hospi-

talsläkarbanan gjort hospitalsväsendet stor tjänst, är det å andra sidan helt naturligt, att det icke kan för sinnessjukvården i längden vara gagneligt, att den till så stor del handhaves av icke examinerade läkare, helst det under årens lopp visat sig, att det huvudsakligast varit sådana medicine kandidater, som blivit fördröjda i sina studier, ja, aldrig avsluta dem, som ställt sitt arbete till hospitalens disposition.

Svårigheterna att rekrytera läkartjänsterna vid hospitalen torde dock, säger styrelsen, enligt den erfarenhet, som numera föreligger, icke kunna undanröjas genom förbättring av endast de lägst avlönade läkarnas förmåner. Sådana tjänster, som i ett stort antal fall kunna betraktas som slutliga tjänster inom hospitalsväsendet, måste förses med därefter avpassade löner. Det torde således bliva nödvändigt icke blott att så höja de lägre tjänsternas förmåner att de locka aspiranter in på banan, utan även att så avpassa vissa högre tjänsters löner, att tjänstinnehavarna kunna komma till en avlöning, som kan anses såsom tillfredsställande slutlön för en läkare, även om han på grund av fåtalet överläkartjänster icke har utsikt att erhålla sådan befattning.

Även åtskilliga hospitalsdirektioner, vilkas yttranden inforrats i anledning av medicinalstyrelsens förslag, hava understrukit behovet av förbättring i läkarförhållandena vid hospitalen. Så yttrar t. ex. direktionen för *Lunds* hospital och asyl, att läkarförhållandena vid anstalten under senaste tiden varit svåra att ordna. Det har med de nu utgående avlöningsförmånerna ej varit möjligt att hålla en del läkarplatser besatta, vilket i sin ordning vållat svårigheter i flera hänseenden på en del anstalter. En rationell sjukvård vid sinnessjukanstalterna kräver emellertid, att alla läkarplatser äro besatta, och någon ändring till det bättre kan ej åstadkommas utan förhöjda kontanta löneförmåner.

Hospitals-
direktionerna.

Direktionen för *Växjö* hospital framhåller först och främst vikten av ett urval inom läkarpersonalen vid sinnessjukanstalterna. Lönerna böra därför vara så avpassade, att dugliga läkare med håg och fallenhet för psykiatrikerens kall icke stötas bort, då de se sig om efter ett verksamhetsfält, som kan möjliggöra för dem att slutamortera eventuella studieskulder och sedan lämna dem bärgning för sig och sin familj. För att hospitalsbanan skall verka tilldragande för dugliga läkare fordras icke blott att avlöningen på de högsta posterna är så tilltagen, att väl kvalificerade läkare, som kommit in på banan, finna med sin ekonomi förenligt att stanna kvar, utan ock att begynnelselönerna på de lägre platserna sättas så höga, att de verka lockande även för läkare med goda utsikter inom den allmänna sjukvården.

Direktionen för *Kristinehamns* hospital anför, att den under senare år alltmer och mer framträdande svårigheten att hålla de underordnade läkartjänsterna vid hospitalet besatta bragt anstaltsvården för sinnessjuka i ett verkligt nödläge. Flera av tjänsterna stå vakanta och av de läkare, som bekläda de återstående, lider ungefär tredjedelen av sjuklighet i ett eller annat hänseende.

Direktionen för *Härnösands* hospital meddelar, att biträdande läkarbefattningen därstädes tre gånger annonserats ledig, utan att någon sökande anmält sig, och har i övrigt starkt framhållit behovet av en snar löneförbättring för läkarna vid hospitalen, så att yngre dugliga krafter lockas in på banan.

Direktionen för *Västerviks* hospital anför, bland annat, följande. Det förefaller, som om de unga läkarna skulle finna det med sin fördel mera förenligt att välja andra mera lukrativa banor än hospitalsläkarens. Man kan ock spåra en stegrad tendens inom läkarkåren att hellre välja den enskilda praktikerns och specialistens väg än tjänstläkarens överhuvud, där denna ej samtidigt bär mot utsikterna till en lönande praktik. En övermåttan stor ökning av läkarkåren skulle nog ännu en gång driva ett tillräckligt antal in på hospitalsläkarbanan, men sinnessjukvården är föga betjänt av det överskott av läkarkrafter, som av nödtvång ägna sig åt hospitalsläkarens kall, och bör ej häller ställa sig avvaktande till dess en sådan ökning av läkarkrafterna inträder. För närvarande är det ett faktum, att hospitalsläkarkåren har svårt att finna rekryter. Om ett urval kan det nu för tiden ej alls vara tal, och fara är att sinnessjukvården skall råka i svårt lägervall, om ej ingripande och vittgående åtgärder vidtagas för att göra läkarbefattningarna å hospitalen mera eftersträfvansvärda.

Departements-
chefen.

Dessa uttalanden giva tydligt nog vid handen, att det för närvarande möter betydande svårigheter att besörja rekryteringen inom hospitalsläkarkåren, och denna uppfattning har jag för min del fått ytterligare bestyrkt av åtskilliga ärenden, som kommit under min behandling. Såsom exempel på hurudan ställningen är må nämnas, att vid ingången av år 1913 9 av de 13 underläkartjänsterna voro vakanta, samt att vid Vänersborgs stora hospital och asyl med enligt staten 5 läkare allenast funnos 2 läkare. I själva verket kan det knappast vara försvarligt att låta förhållandena utveckla sig vidare i denna riktning, samtidigt som staten lägger ner millioner årligen på hospitalsbyggnader och sinnessjukvårdens löpande kostnader. Icke minst angeläget är det, att läkarkåren vid hospitalen blir väl rekryterad under en period, då alltjämt nya anstalter anläggas.

Den brist på hospitalsläkare, som för närvarande gör sig så kännbart gällande, beror otvivelaktigt till ej ringa del därpå, att tillströmningen till läkarbanan överhuvud taget under flera år varit mindre riklig. Här är således ett förhållande, som kan tänkas av sig självt komma att upphöra. Då däremot en tendens bland de yngre läkarna påtagligen gör sig gällande att föredraga andra grenar av läkarverksamheten framför hospitalsläkarbanan, måste man tydligen söka ett botemedel häremot, om rekryteringen av sinnessjukanstaltarnas läkare skall kunna ske på tillfredsställande sätt. Psykiatriska föreningen har framställt åtskilliga förslag i avseende å utbildningen, verksamhetens större självständighet m. m., vilka i sinom tid torde i annat sammanhang bliva föremål för Kungl. Maj:ts prövning, men såväl nämnda förening som medicinalstyrelsen och övriga vederbörande hava starkt framhållit, att de ekonomiska förmånerna för närvarande ingalunda äro sådana, att de locka till inträde på hospitalsläkarbanan. I detta avseende torde det således vara nödvändigt att få en förbättring till stånd.

Ett förslag av denna innebörd torde emellertid för närvarande böra inskränkas till de punkter, där en snar förändring alldeles påtagligt är av behovet påkallad. En mera genomgripande löneroglering anser jag mig således icke nu böra förorda, lika litet som åtgärder, vilka, om än i och för sig mindre betydande, dock innebära principiella avvikelser från de fastställda lönegrunderna, t. ex. beträffande fördelning av lön och tjänstgöringspenningar, ortstillägg m. m. Ej heller har jag för avsikt att nu ingå på ett av psykiatriska föreningen framlagt och även av medicinalstyrelsen i viss del förordadt förslag att utvidga läkarantalet vid de större anstalterna.

När de sakkunniga, som inom departementet äro sysselsatta med behandling av den lägre hospitalspersonalens ställning och löneförhållanden, avgivit sitt betänkande, torde den lämpligaste tidpunkten vara inne att slutgiltigt och i ett sammanhang upptaga frågan om löneroglering för rikets hospital i dess helhet. Tilläventyrs kan det härvid befinnas lämpligt att, åtminstone i vissa avseenden, hänskjuta frågan till lönerogleringskommittén.

Sedan jag således angivit min principiella ståndpunkt till den föreliggande frågan, ber jag få redogöra för de förslag i speciella avseenden, som framställts.

Överläkarna.

Beträffande överläkarna erinrar medicinalstyrelsen, att dessa tjänstemän samt läkaren vid Visby hospital enligt kungl. brevet den 4 juli 1910 tillerkänts ett ålderstillägg å 600 kronor *efter 10 år*. Det har emellertid fram-

hållits, att denna tid av 10 år är för lång, emedan befordran till överläkartjänst sker först vid mera framskriden ålder och överläkarna alltså endast några få år före avgången från tjänsten komma i åtnjutande av ålderstillägget. Utsikterna till befordran till de relativt fåtaliga överläkartjänsterna komma alltid att bli dåliga, vilka åtgärder som än vidtagas för de övriga tjänstläkarnas vid hospitalen rekrytering, och det är ingen anledning antaga, att tillträdet till dessa tjänster skall i framtiden ske tidigare än nu --- tvärtom kommer förhållandet mellan överläkare och underordnade läkare med tillkomsten av varje ny anstalt att med hänsyn till befordringsmöjligheterna bli allt sämre. De överläkare, som under de sist förflutna 10 åren utnämns till sina tjänster, hava vid utnämningstiden uppnått en ålder av respektive 38, 41, 42, 43, 45, 46 och 49 år. Deras ålder vid erhållande av ålderstillägget blir således helt ansenlig. Vid jämförelse med en annan grupp tjänstemän vid hospitalen — sysslomännen, vilka likaledes tillerkänts ett ålderstillägg efter 10 års tjänst — blir skillnaden i ålder, vid vilken detta ålderstillägg tillkommer tjänst innehavarna, särdeles påfallande. Sysslomännen komma till sina befattningar vid mycket tidigare ålder än överläkarna. Den nuvarande uppsättningen sysslomän vid statens hospital och asylor hade vid utnämningen uppnått följande åldrar: 2 26 år, 1 28 år, 5 29 år, 6 respektive 33, 34, 35, 36, 37 och 39 år. De erhålla alltså ålderstillägg vid yngre år och få åtnjuta det under vida längre tid än överläkarna.

En nedsättning av antalet tjänstår, som berättiga till ålderstillägg, från 10 till 5 för överläkarna och läkaren vid Visby hospital synes därför styrelsen hava så giltiga skäl för sig, att styrelsen ansett sig böra därom göra underdånig framställning.

Psykiatriska
föreningen
och hospitals-
direktionerna.

Psykiatriska föreningen har icke framställt några önskemål i detta avseende. De flesta hospitalsdirektionerna hava ej heller särskilt yttrat sig i ämnet. Av direktionen för Nyköpings hospital, som förordar medicinalstyrelsens förslag, anföres dock, att avlöningen till överläkaren vid Nyköpings hospital i sammanhang med den ifrågasatta höjningen av hospitalsläkarnas avlöning bör ökas till 6,500 kronor. Direktionen för Visby hospital begär, att avlöningen till därvarande läkare skall höjas till överensstämmelse med den föreslagna lönen för hospitalsläkarna. Från ett par andra direktioner uttalas tvekan om nuvarande begynnelselönen för överläkarna är tillräcklig, och från ett håll omnämnes såsom önskvärt, att ett anslag exempelvis å 200 till 500 kronor tillerkännes överläkarna för skrivhjälp.

Med den uppfattning jag ovan uttalat, att för närvarande inga andra åtgärder böra vidtagas än sådana, som äro oundgängligen nödvändiga och som icke föregripa en blivande fullständig lönerreglering, är givet, att jag är mindre benägen för den av medicinalstyrelsen föreslagna ändringen beträffande överläkarnas ålderstillägg, helst då detta infördes i lönestaten så sent som år 1910. Då psykiatriska föreningen ej för sin del framfört yrkande härom, torde ett visst fog finnas för det antagandet, att läkarna i allmänhet icke anse denna ändring tillhöra de viktigaste. Av de nuvarande överläkarna åtnjuta också åtskilliga redan ålderstillägg, och ur rekryteringssynpunkt läser frågan knappast hava så stor betydelse, att icke med dess prövning kan anstå till den granskning av lönestaten i dess helhet, som jag förutsätter inom en tämligen nära framtid kommer till stånd. Jag har således icke funnit mig böra tillstyrka medicinalstyrelsens förslag i denna del, liksom jag ej heller anser mig böra för närvarande ifrågasätta någon ändring i avlöningen till överläkaren vid Nyköpings och läkaren vid Visby hospital.

Departements-
chefen.

Hospitals- och asylläkare.

Medicinalstyrelsen erinrar till en början, att dessa läkare åtnjuta en årlig lön av 5,000 kronor jämte boställsvåning med bränsle och elektrisk belysning samt ett ålderstillägg å 500 kronor efter 5 år.

Det är dessa tjänster, vilkas avlöningsförmåner synas styrelsen böra så förbättras, att tjänsterna kunna bereda innehavarna en skälig utkomst, även sedan utgiften för familjen blivit större. Avlöningen bör med andra ord med åren stiga, så att den kan tillfredsställa en läkares anspråk på *slutlig* avlöning.

Psykiatriska föreningen har angående dessa tjänsters avlöning föreslagit, att den nuvarande grundlönen (5,000 kronor) skall höjas till 6,000 kronor och att till lönen skola komma två ålderstillägg på 500 kronor efter 5 och 10 år, varjämte åt dessa läkare borde anvisas en så rymlig och bekväm bostad, att den kunde anses lämplig för en gift läkare, som kvarstannar på platsen till pensionsåldern, vilket enligt föreningens mening innebär, att den skulle innehålla sex rum, jungfrukammare och kök och helst vara fristående.

Psykiatriska
föreningen.

För egen del finner medicinalstyrelsen den nuvarande begynnelselönen, 5,000 kronor, böra bibehållas, men anser det angeläget, att den med åren ökas, och har fördenskill hemställt om tre ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år, så att slutavlö-

Medicinal-
styrelsen.

ningen blir 6,500 kronor jämte naturaförmåner. Vad angår psykiatriska föreningens fordran på en boställsvåning av 6 rum, jungfrukammare och kök, anser styrelsen denna icke i detta sammanhang böra föranleda någon särskild åtgärd. Dels är anspråket, enligt styrelsens uppfattning, måhända något högt, dels måste dess tillmötesgående göras beroende av befintliga bostäders beskaffenhet och de anslag, som framdeles kunna komma att för dylikt ändamål anvisas.

För att hospitalsläkare skola till största utsträckning ägna sin tid åt sin tjänsts utövning, har styrelsen ansett ändamålsenligt, att sådant förbud för enskild praktik, som fastställts för överläkarna, föreskrives även för dessa läkare, det vill säga att de ej utom hospital eller asyl få utöva enskild praktik mot betalning, utom vad som rör nerv- eller sinnessjukdomar. Men även utan sådan inskränkning kan det antagas, att, hädanefter som hittills, deras inkomster av enskild praktik bliva ytterst ringa, vadan deras årsinkomst icke kan beräknas i avsevärd mån överstiga lönen, vilken för den skull vid jämförelse med de inkomster, såväl andra tjänsteläkare som enskilt praktiserande läkare kunna uppnå, måste anses icke bliva mer än skälig.

De föreslagna ålderstilläggen anser styrelsen böra fördelas i lön och tjänstgöringspenningar på samma sätt, som gäller det nu utgående ålderstillägget, eller så att $\frac{2}{3}$ äro att anse som lön och $\frac{1}{3}$ som tjänstgöringspenningar. Med denna fördelning i lön och tjänstgöringspenningar skulle det högsta pensionsbeloppet uppgå till 4,340 kronor, ett pensionsbelopp, som, i betraktande av att dessa tjänstinnehavare icke i någon väsentlig mån lära kunna förvärva något utöver lönen, icke kan anses vara mer än måttligt.

Angående dessa tjänsters titel har psykiatriska föreningen föreslagit, att den skall förändras till *biträdande överläkare*, då den nuvarande benämningen hospitalsläkare i dagligt tal torde användas om samtliga vid hospitalsväsendet anställda läkare. Detta förslag anser medicinalstyrelsen ej lyckligt bland annat därför, att konfusion lätt skulle kunna uppstå mellan benämningarna »biträdande överläkare» och »biträdande läkare». Titeln »hospitalsläkare» för viss tjänstegrad har för övrigt slagit väl ut och har hittills icke åstadkommit någon olägenhet. Den bör därför bibehållas. Däremot finnes numera intet skäl att behålla titeln »asylläkare», utan böra alla asylläkartjänster hädanefter benämnas hospitalsläkartjänster.

Titeln asylläkare infördes först med tillkomsten av Lunds asyl i början av 1890-talet; med Uppsala asyl tillkom ytterligare en sådan tjänst. Dessa båda asyler utgjorde till en början mera självständiga anstalter, vilka voro ställda som annex till moderanstalterna Lunds,

respektive Uppsala, hospital. Men sedan Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 23 december 1910 medgivit fri förflyttning av patienter mellan hospitalet och asylen vid såväl Uppsala som Lunds sinnessjukanstalter, äro dessa att betrakta som enhetliga anstalter, och asylläkaren har i allt väsentligt samma ställning till överläkaren och sjukvården som en hospitalsläkare. En tredje asylläkartjänst finnes vid Växjö hospitals kriminalavdelning; ej heller där kan en förändring av titeln till hospitalsläkare vara annat än fördelaktig.

Beträffande *den kontanta avlöningen* uttalar överläkaren vid *Stockholms* hospital, att han av erfarenhet tror sig veta, att den av medicinalstyrelsen föreslagna begynnelselönen å 5,000 kronor är för knapp för att locka en ung läkare in på banan. Särskilt med hänsyn till de dryga pensionsavgifterna anser han, att begynnelselönen ej bör sättas lägre än 6,000 kronor och slutavlöningen uppgå till 7,000 kronor, helst som hospitalsläkarplats blir slutstadiet för många läkare, som genom omständigheterna ej få tillfälle till vidare befordran, eller som, genom brist på fallenhet för den i administrativt avseende mera krävande överläkarposten, föredraga att stanna på förstnämnda post.

Direktionen för *Uppsala* hospital och asyl framhåller, efter en jämförelse med vissa andra tjänstemäns avlöning, att läkarnas utbildning är särskilt dyr, att de först vid en sen ålder börja att uppbära avlöning över huvud taget, att de här ifrågavarande läkarna hava så gott som intet tillfälle till extra förtjänst, samt att tjänsten är särdeles fordrande och icke utan sina risker för liv och lem. Vid bestämmandet av avlöningens belopp anser direktionen det viktigaste vara, att de läkare, som efter uppnående av hospitalsläkarbefattning måste stanna på denna plats under sin återstående tjänstetid, kunna uppnå en sådan avlöning, att det icke för de bättre inom läkarkåren blir en uppoffring att ägna sig åt sinnessjukvården. För sin del föreslår direktionen, att begynnelseavlöningen fastställas till 5,500 kronor med tre ålderstillägg på 500 kronor.

Direktionen för *Växjö* hospital framhåller såsom skäl för löneförbättring de betydande pensionsavdragen samt den försämrade proportionen mellan överläkare och hospitalsläkare och anser, att begynnelselönen bör sättas till 5,500 kronor med två ålderstillägg på 500 kronor efter respektive 5 och 10 år.

Direktionen för *Lunds* hospital och asyl uttalar samma åsikt angående avlöningens belopp.

Direktionen för *Vänersborgs* hospital och asyl framhåller, att den nuvarande otillfredsställande slutavlöningen för hospitalsläkartjänsterna är en av de viktigaste huvudorsakerna till läkarbristen vid hospitalen.

Just på den grund anser direktionen, att den av medicinalstyrelsen föreslagna slutavlöningen är för lågt tilltagen, och tillstyrker psykiatriska föreningens förslag.

Direktionen för *Kristinehamns* hospital anser visserligen den av medicinalstyrelsen föreslagna löneförbättringen avsevärd, men då hospitalsläkarna, vilka bland annat torde få handleda och instruera de yngre läkarna på banan, böra vara möjligast väl kvalificerade, har direktionen funnit en ännu effektivare förbättring av deras lönevillkor önskvärd och för sin del förordat psykiatriska föreningens förslag.

Direktionen för *Säters* hospital har förordat en begynnelselönen å 5,000 kronor med tre ålderstillägg å 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år.

Direktionen för *Västerviks* hospital anser hospitalsläkarnas begynnelseavlöning med hänsyn till den för biträdande läkarna föreslagna slutlönen böra sättas till 5,500 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor efter respektive 5 och 10 år. Slutligen hava direktionerna för *Härnösands* hospital samt *Piteå* hospital och asyl ansett hospitalsläkarnas avlöning böra så bestämmas, att de uppnå en slutavlöning av 7,000 kronor.

Beträffande *rätten* för hospitalsläkare till *enskild praktik* utom anstalten anföres från flera direktioner, att den av medicinalstyrelsen föreslagna inskränkningen är onödig. Den enskilda praktiken för hospitalsläkare är visserligen i allmänhet obetydlig, men inkomsten därav kan dock vara att taga i betraktande vid den av medicinalstyrelsen föreslagna avlöningen under de första tio åren. De framhålles från ett håll, att olägenheter av den vidsträcktare praktiken knappast äro att befara, då överläkaren och direktionen hava tillräcklig möjlighet att ingripa, om undantagsvis en hospitalsläkares enskilda praktik skulle visa benägenhet att inkräkta på tjänsten, och från ett annat håll framhäves nyttan av allsidig medicinsk erfarenhet, särskilt för dessa anstaltsläkare, vilka, isolerade som de äro och ensidiga som de lätt bliva, torde i kontakten med kroppsligt sjuka utom anstalten hava det bästa sättet att bibehålla erfarenheterna från medicinens övriga områden, något som vid behandlingen av de många kroppsligt sjuka inom en sinnessjukanstalt kan bliva till stort gagn.

Departements-
chefen.

Sedan sinnessjukanstalterna i Lund, Uppsala och Kristinehamn utvidgats samt nya anstalter anlagts i Vänersborg, Säter och Västervik, har förhållandet mellan antalet överläkartjänster och hospitalsläkartjänster blivit mindre gynnsamt. Den tanke, som uttalades år 1907, då sistnämnda läkartjänster inrättades eller att dessa skulle bliva övergångs-

platser till de viktiga överläkarposterna, visar sig numera för en stor del hospitalsläkare icke hålla streck. Hospitalsläkarplatserna bliva i stället för många slutposten på banan. Under sådana förhållanden torde avlöningen för dessa tjänster ur rekryteringssynpunkt hava mycket stor betydelse, och det synes mig omöjligt att förbise det enstämiga vitsordandet från medicinalstyrelsen, psykiatriska föreningen och hospitalsdirektionerna av den mindre gynnsamma verkan av de nuvarande avlöningarna. Att en förbättring måste ske, står således klart för mig. Frågan gäller endast omfattningen och den lämpligaste formen. Psykiatriska föreningen har yrkat på en begynnelselön av 6,000 kronor och en slutlön av 7,000 kronor efter 10 år. Detta förslag har av ett flertal direktioner förordats, därvid några dock gjort eftergift på begynnelselönen. Medicinalstyrelsen har icke velat gå så långt, utan förordat en begynnelselön av 5,000 kronor och en slutlön av 6,500 kronor efter 15 år. Slutligen hava några direktioner föreslagit en begynnelselön av 5,500 kronor med antingen 2 eller 3 ålderstillägg å 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år.

Inför denna mångfald av förslag har jag icke kunnat undgå att känna en viss tvekan, särskilt med hänsyn till den principiella uppfattning jag ovan uttalat, att hela det nu föreliggande ärendet ej kan anses såsom en slutgiltig lösning av hospitalsläkarnas lönefråga. Jag kan därför icke föreslå högre slutavlöning än den medicinalstyrelsen ansett tillräcklig eller 6,500 kronor. Om det emellertid är riktigt, att just avlöningen till dessa tjänster är viktig ur rekryteringssynpunkt, vore det mindre tillrådligt att låta deras begynnelseavlöning kvarstå oförändrad med 5,000 kronor, i synnerhet då en jämförelse med de biträdande läkarnas avlöning, sådan den av mig här nedan kommer att föreslås, gör någon ökning av hospitalsläkarnas begynnelseavlöning önskvärd. Jag har därför stannat vid den av flera direktioner förordade utvägen att föreslå en begynnelseavlöning å 5,500 kronor med två ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor efter respektive 5 och 10 år. Av denna avlöning torde $\frac{2}{3}$ böra anses såsom lön och $\frac{1}{3}$ såsom tjänstgöringspenningar.

Vad *bostadsfrågan* beträffar ansluter jag mig fullständigt till medicinalstyrelsens uppfattning. Oavsett att en bostad å, inberäknat jungfrukammare, 7 rum jämte kök, torde vara drygt tilltaget i jämförelse med de bostäder staten i övrigt lämnar sina tjänstemän, lär det vara alldeles uteslutet, att en utfästelse om bostädernas omfattning kan ske utan en ingående undersökning, huru det ställer sig med utrymmet i de befintliga läkarbostäderna.

Beträffande *förbud mot enskild praktik* utom anstalten, torde ett sådant förbud för ifrågavarande läkares verksamhet hava en ganska liten betydelse, då de torde anlitas endast i undantagsfall, varförutom, såsom en direktion framhållit, rättelse, om sådant skulle erfordras, alltid torde kunna åstadkommas utan större svårighet, då dessa läkare äro underkastade omedelbar tillsyn av överläkare och direktion. En ändring i detta avseende synes mig därför kunna få bliva beroende på en kommande utredning angående hospitalsläkarpersonalens organisation och lönestater i deras helhet.

En fråga av mindre betydelse må även omnämnas, nämligen *tjänstetiteln* för ifrågavarande läkare. I detta avseende synes mig den av medicinalstyrelsen föreslagna benämningen »hospitalsläkare» vara att föredraga framför den av psykiatriska föreningen påyrkade »biträdande överläkare». Titeln *asylläkare* såsom numera onödig bör bortfalla.

Biträdande läkare.

Till en början må erinras, att enligt nådiga brevet den 28 juni 1907 dessa läkare åtnjuta en årlig lön av 3,500 kronor, om tjänstinnehavaren är medicine licentiat, och 2,500 kronor, om han är medicine kandidat, samt naturaförmåner av bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse, tvätt samt första klassens kost eller, där sådan ej finnes, allmänna klassens kost och 200 kronor såsom kostförbättringspenningar. Dessutom är fastställt,

att biträdande läkare, åt vilken familjebostad inom hospitals eller asyls område upplåtits, därtill skall erhålla bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats, men avstå från eljest medgivna möbler, sängkläder och tvätt; samt

att biträdande läkare, som medgivas att bo utom anstaltens område, icke erhålla några naturaförmåner, men, om de äro medicine licentiat, i kontant ersättning därför äga att uppbära 800 kronor för år.

Medgivande av sistberörda slag torde ytterst sällan förekomma.

Angående avlöningsförmånerna för dessa tjänster har psykiatriska föreningen anfört följande.

För att så vitt det låter sig göra underlätta möjligheten att ägna sig åt sinnessjukvård för läkare, som vid unga år ingått äktenskap, anser psykiatriska föreningen, att biträdande läkare, som är medicine licentiat, i regel böra kunna påräkna att åtnjuta familjebostad (exempelvis 4 rum, jungfrukammare och kök) jämte fritt lyse och bränsle, samt att nuvarande förmån av fri kost bör bortfalla och i stället en höjning av

den kontanta lönen till 4,500 kronor införas. Då emellertid, som psykiatriska föreningen föreslår, biträdande läkare efter 3 års väl vitsordad tjänstgöring skulle efter förnyad anställning bliva pensionsberättigad och hava att betala pensionsavgifter, torde lönen efter denna tid böra höjas till 5,000 kronor. Psykiatriska föreningen föreslår dessutom, att biträdande läkare efter ytterligare 5 års tjänstgöring skulle komma i åtnjutande av ett ålderstillägg å 500 kronor; i regel torde biträdande läkare vara befördrad till biträdande överläkare, innan detta ålderstillägg utfaller, men då oregelbundenheter i detta avseende kunna inträffa, torde ett dylikt ålderstillägg vara motiverat. — Där familjebostad ej kan beredas, bör biträdande läkare erhålla, jämte den kontanta avlöningen, möblerad dublett, upppassning, lyse, bränsle och tvätt.

Därjämte har föreningen föreslagit, att underläkartjänsterna utbytas mot biträdande läkartjänster.

Medicinalstyrelsen har angående de biträdande läkarnas avlöning anført följande.

Medicinalstyrelsen.

I likhet med psykiatriska föreningen anser medicinalstyrelsen, att en förhöjning i avlöningsförmåner för biträdande läkare är nödvändig för att förmå yngre läkare att ägna sin tjänst åt hospitalsvården. Den nyblivna licentiat, som ägnar sig åt hospitalstjänst, måste under en period av sin levnad, då hans jämnåriga, vilka ägna sig åt vanlig praktik och därav hava full bärgning och möjlighet att amortera studieluckor, nöja sig med vida mindre inkomster, och det kan icke förundra, om hospitalsbanan därför synes mindre lockande.

Om styrelsen sålunda delar föreningens mening om nödvändigheten av en förhöjning av avlöningen, kan styrelsen dock ej i allt biträda dess förslag angående formen för löneförhöjningen. Föreningen föreslår lönen till 4,500 kronor, men vill, att kost i intet fall skall utgå till biträdande läkare. Härvid utgår föreningen tydligen från förutsättningen, att de alltid skulle erhålla familjebostad. Emellertid finnes vid de olika hospitalen ett antal biträdande läkare, för vilka bostaden faktiskt utgöres endast av 2 rum, och dessa tjänsteläkare måste, så vitt styrelsen kan finna, nödvändigtvis tillerkännas förmånen av kost in natura och det på grund av hospitalens i allmänhet långa avstånd från platser, där spisning eljest skulle anskaffas. Styrelsen anser därför, att avlöningen för biträdande läkare visserligen bör höjas, men blott till 4,000 kronor jämte sådana naturaförmåner, som för närvarande utgå till biträdande läkare; dock att sådan läkare, åt vilken familjebostad inom anstaltens område upplåtits, därtill skall erhålla dels bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats, dels ock kon-

tant 500 kronor per år, men avstå honom i övrigt tillkommande naturaförmåner. På så sätt skulle avlöningen till biträdande läkare å anstalt, där familjebostad är åt honom upplåten, uppgå till det av föreningen föreslagna beloppet, 4,500 kronor.

Styrelsen anför vidare, att med skäl framhållits som en olägenhet, att de underordnade tjänsteläkarna vid hospitalen på grund av sättet för deras tillsättning (förordnande på viss tid) ej komma i åtnjutande av rätt till pension för sig och, eventuellt, änka och barn. Styrelsen säger sig ock ärna föreslå ändrade bestämmelser, så att dessa läkare bliva underkastade lagen angående tjänstinnehavares rätt till pension och samtidigt bestämmelserna angående inträde i civilstatens änke- och pupillkassa. De få då vidkännas ej obetydliga pensionsavgifter, vadan det föreslagna, till 4,000 kronor höjda lönebeloppet ännu mindre kan anses oskäligt.

Vad fördelningen i lön och tjänstgöringspenningar beträffar, anser styrelsen den böra vara sådan, att 2,500 kronor äro att anse som lön och 1,500 kronor som tjänstgöringspenningar.

Det torde, anför styrelsen vidare, för framtiden fortfarande bliva i undantagsfall nödvändigt att medgiva biträdande läkare, för vilken familjebostad icke finnes inom anstalt upplåten, att bo utom anstaltens område, och bör han då liksom hittills tillerkännas vederlag för mistade naturaförmåner; för närvarande utgår kontant ersättning till såväl hospitalsläkare som biträdande läkare, som medgivits att bo utom anstalten, med 800 kronor. Då emellertid biträdande läkare därvid har att avstå icke blott bostad, utan även — i olikhet med hospitalsläkare — kost m. m., är vederlaget för lågt beräknat för den förre; en ersättning av 600 kronor för bostaden och, i enlighet med ovanstående, 500 kronor för övriga naturaförmåner, således tillsammans 1,100 kronor, torde icke vara mera än skälig.

Angående kost åt biträdande läkare, erinrar styrelsen, att för närvarande gäller den bestämmelsen, att den skall utgöras av första klassens kost eller allmänna klassens kost jämte visst belopp såsom kostförbättringspenningar. Klagomål hava emellertid anförts, att första klassens patientkost icke är tillräcklig för en fullt verksam person. Utspisningsstaten för de sjuka är fastställd med uteslutande hänsyn till deras behov och bör ej göras kraftigare än detta behov kräver. Klagomålen att kosten är otillräcklig för läkarna torde sålunda ej vara oberrättigade. Ej heller torde systemet med kostförbättringspenningar vara lämpligt; det förutsätter, att till läkaren skall utgå den för allmänna klassens sjuka avsedda kosten jämte någon förbättring. Att ordna

detta på ett tillfredsställande sätt, är icke lätt, och åtgärderna härutinnan utfalla sällan till belåtenhet. Dessa brister skulle bäst avhjälpas genom föreskrift, att kost för läkare m. fl. arbetande funktionärer, som åtnjuta 1:sta klassens kost, skall vara i enlighet med särskild av medicinalstyrelsen fastställd utspisningsstat, liksom sådan utspisningsstat, mycket skiljande sig från den för patienterna fastställda, redan finnes för den lägre betjäningen.

Styrelsen erinrar vidare, att enligt nu gällande bestämmelser i nådiga brevet den 28 juni 1907 medicine kandidat är behörig att innehåva tjänst som biträdande läkare, dock att avlöningen till sådan tjänstinnehavare skall utgå med lägre belopp än till medicine licentiat. Nämnda bestämmelse står emellertid icke i överensstämmelse med § 57 av Kungl. Maj:ts nådiga läkarinstruktion den 30 december 1911, där det föreskrives, att endast legitimerade läkare kunna uppföras på förslag till läkartjänst, som av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen tillsättes, eller antagas till läkartjänst, med vars innehavande tjänstårsberäkning är förenad. Den borde därför ändras, så mycket mera som det i flera fall visat sig, att medicine kandidat, som antagits till läkartjänst vid hospital, blivit fördröjd i sina studier och stundom måst helt övergiva tanken på slutlig examen, och systemet sålunda medfört olägenheter för såväl staten som tjänstinnehavaren.

På dessa grunder torde särskild avlöning för medicine kandidat såsom tjänstinnehavare ej vidare böra i stat fastställas. Skulle under vakans eller annan tillfällig ledighet å läkartjänst vid hospitalen medicine kandidat behöva användas såsom vikarie, kunde detta, såsom på andra områden, ske genom förordnande såsom extra läkare, och borde sådan vikarie därvid tilldelas likadana förmåner, som genom nådigt brev den 14 juni 1907 fastställdes för extra läkare, som biträda i den vanliga civila sjukvården, d. v. s. ett dagarvode av åtta kronor jämte reseersättning enligt gällande resereglemente. Dessutom borde vikarien, som icke i likhet med vikarie i den vanliga sjukvården kan erhålla någon inkomst av läkarpraktik, tillerkännas sådana naturaförmåner, som utgå till biträdande läkare.

Medicine licentiat, som förordnas under vakans eller annan ledighet vid hospitalen, torde allt fortfarande böra tillerkännas hela den disponibla avlöningen och under sådant förhållande ej erhålla någon reseersättning.

Psykiatriska föreningen har vidare föreslagit lönens höjning efter 3 år med 500 kronor samt ett ålderstillägg till biträdande läkaren att efter ytterligare 5 år utgå med 500 kronor. Härom anmärker sty-

relsen, att då med den nu av styrelsen föreslagna höjningen av lönen en icke oväsentlig förbättring i förmånerna inträder, synes det, som om man för närvarande borde kunna låta anstå med ytterligare höjning.

Vad psykiatriska föreningen föreslagit med avseende å familjebostad (4 rum, jungfrukammare och kök) till biträdande läkare, synes styrelsen däremot förtjäna att tagas i beaktande. Styrelsen har också hittills, vid uppgörandet av förslag till nya hospital eller till ombyggnad av äldre, tagit nödig hänsyn till detta behov. Men att för varje biträdande läkartjänst anordna en boställsvåning synes ej styrelsen nödvändigt och icke ens lämpligt; för ogifta biträdande läkare — och ett antal sådana finnas alltid anställda — är förmånen av 2 möblerade rum samt möjlighet till fri kost enligt styrelsens mening mera tillfredsställande än en boställsvåning.

Beträffande de hittillsvarande *underläkartjänsterna* anför medicinalstyrelsen följande. Dessa läkare åtnjuta nu en årlig lön av 2,500 kronor, om tjänstinnehavaren är medicine kandidat, och 3,000 kronor, om han är medicine licentiat, samt sådana naturaförmåner, som fastställts för biträdande läkare. Det har ovan ävenledes anförts, att det under de senare åren visat sig vara förenat med stora svårigheter att få dessa till antal av 13 uppgående tjänster besatta, och att under senaste tiden flera sådana tjänster stått vakanta av brist på sökande. De tillsatta tjänsternas innehavare hava med få undantag utgjorts av endast medicine kandidater, som år efter år erhållit förnyade förordnanden. Underläkartjänster tillkommo först med den stora asylens i Lund ibruktage i början av 1890-talet. Å denna anstalt skulle vårdas företrädesvis kroniska fall av sinnessjukdom, vilka antogos endast i ringa mån vara föremål för direkt sjukvård. Under årens lopp har emellertid uppfattningen i detta hänseende ändrats; även de kroniska fallen kunna påverkas av behandling. Underläkarens tjänstegörsmål skilja sig numera i intet avseende från biträdande läkarens; samma instruktion gäller för dem båda, och vad beträffar de stora anstalterna i Lund och Uppsala är detta särskilt fallet, sedan den i ovan nämnda nådiga brev den 23 december 1910 omförmälda fria förflyttningen mellan hospital och asyl kommit till stånd. På dessa grunder synes det styrelsen, att lämpligaste åtgärden att få dessa tjänster mera eftersökta av legitimerade läkare vore att förändra dem till biträdande läkartjänster med den avlöning, styrelsen ovan föreslagit. Styrelsen är ock, av skäl styrelsen ovan anført, för sin del övertygad, att den sålunda föreslagna ökningen i avlöningen icke är större än vad som är nödvändigt för att

få tjänsterna besatta. Det är nämligen att märka, att den av styrelsen nu föreslagna kontanta avlöningen — 4,000 kronor per år — med 380 kronor understiger det belopp, som genom Kungl. Maj:ts ovannämnda särskilda beslut tillerkänts extra läkare vid vissa hospital under år 1912 och vilken förmån ändå i regel icke förmått locka andra än medicine kandidater som sökande.

Vinna styrelsens här ovan gjorda förslag, dels att endast medicine licentiater skola vara behöriga att innehava tjänst som biträdande läkare, dels att alla underläkartjänster skola förändras till biträdande läkartjänster, statsmyndigheternas bifall, så följer härav, att alla medicine kandidater, som för närvarande innehava sådana tjänster på årsförordnande, vid förordnandets slut icke längre äro kompetenta att uppträda som sökande. Emellertid finnes ett antal medicine kandidater, som under ett flertal år innehaft tjänster vid hospitalsväsendet och därunder förvärvat sig god vana och nödiga insikter för utövandet av sina tjänster. Då det icke kan anses överensstämmande med rättvisa att med ens diskvalificera dem för samma tjänster, torde någon ändring angående avlöning för förutvarande tjänstinnehavare icke böra äga rum, så länge de söka och erhålla förnyat förordnande.

Hospitalsdirektionerna vitsorda behovet av löneförbättring för de biträdande läkarna samt anse, med ett enda undantag, lämpligt att utbyta underläkarbefattningarna mot biträdande läkartjänster. I avseende å avlöningsbeloppet förordas i allmänhet psykiatriska föreningens förslag, dock av åtskilliga med det förbehåll, att begynnelselönen 4,500 kronor skulle erhållas först då läkarna efter vissa års provotid erhöle fast anställning. Den sålunda inträffande förhöjningen med 500 kronor motiveras med de avdrag för egen, änkors och barns pensionering, som komma att följa med den fasta anställningen och som eljest skulle göra löneförbättringen mera skenbar än verklig.

Hospitals-
direktionerna.

Vid 1907 års lönereglering synes avsikten hava varit, att biträdande läkartjänsterna i regel skulle besättas med medicine licentiater och underläkartjänsterna med medicine kandidater. För närvarande är situationen den, att de biträdande läkartjänsterna nästan undantagslöst innehavas eller uppehållas av medicine licentiater, under det att de, som bestrida underläkarplatser, till största delen äro medicine kandidater, och att till flera av sistnämnda tjänster icke ens kunnat anskaffas vikarier. Till och med i en av universitetsstäderna har det, enligt vad därvarande direktion meddelat, visat sig omöjligt att finna sökande till

Departements-
chefen.

en nyligen ledigbliven underläkartjänst. Det är emellertid ingalunda oviktigt, att dessa tjänster, åt vilka den dagliga tillsynen över de sjuka är anförtrodd, behörigen besättas, och då detta synes omöjligt att uppnå såsom underläkartjänsterna för närvarande äro anordnade torde det icke finnas någon annan utväg än den av medicinalstyrelsen, psykiatriska föreningen och direktionerna förordade eller att slopa underläkartjänsterna såsom sådana och i stället inrätta motsvarande antal biträdande läkartjänster.

Enligt gällande stadga för sinnessjukvården förordnas för närvarande biträdande läkare av medicinalstyrelsen för viss tid, icke överstigande tre år. Om man nu vidtager en sådan anordning, att dessa befattningar bliva de lägsta läkartjänsterna vid hospitalen, torde det vara nödvändigt att biträdande läkarna undergå en viss provotid och för detta ändamål till en början förordnas endast för viss tid. Önskar en sådan läkare efter denna tids förlopp fortsätta på banan och befinnes han hava fallenhet därför, bör han i enlighet med vad för närvarande gäller om hospitals- och asylläkare förordnas tills vidare. Då han därmed torde få anses antagen till ordinarie tjänst, erhåller han pensionsrätt enligt 1907 års pensionslag med delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa.

För läkare, som endast äro förordnade för viss tid, anser jag det av medicinalstyrelsen föreslagna avlöningsbeloppet 4,000 kronor vara tillräckligt. Då däremot biträdande läkare erhåller förordnande tills vidare och därmed blir skyldig att betala avgifter för egen, änkas och barns pensionering jämte retroaktivavgifter, skulle en avlöning å nyssnämnda belopp skänka honom en behållen inkomst, som kan antagas allenast med 200 à 300 kronor överstiga den för närvarande bestämda avlöningen 3,500 kronor. För att erhålla medicine licentiater till biträdande läkare har denna sistnämnda avlöning uppenbarligen visat sig otillräcklig, men då behovet av att dessa läkarplatser äro besatta med fullt kompetenta innehavare är enstämmigt vitsordat, har jag för min del ansett övervägande skäl tala för att vidkommande de ordinarie befattningshavarna icke stanna vid det av medicinalstyrelsen föreslagna beloppet, utan höja detsamma till 4,500 kronor. Detta belopp skulle således bliva den i lönestaten upptagna avlöningen för biträdande läkare, varjämte till staten bör fogas en anmärkning att, om biträdande läkare allenast erhållit förordnande på viss tid, avlöningen utgår med 4,000 kronor. Då befodringsutsikterna till hospitalsläkartjänst torde få anses såsom relativt gynnsamma, läser icke för närvarande något ålders-tillägg behöva tillerkännas de biträdande läkarna.

I detta sammanhang ber jag att få påpeka, att för närvarande två kvinnliga läkare på grund av särskild dispens innehava förordnanden såsom biträdande läkare. Då frågan om tillsättande av kvinnliga läkare å ordinarie tjänst, deras avlöning och pensionsförhållanden ännu ej är tillfredsställande utredd, torde, om mitt ovan framlagda förslag bifalles, kvinnlig läkare tills vidare icke böra antagas till ordinarie biträdande läkare och således få stanna vid en kontant avlöning av 4,000 kronor.

Vad kost, bostäder och andra naturförmåner samt vederlag för ej åtnjutna dylika förmåner beträffar, delar jag medicinalstyrelsens åsikt. Även av några direktioner har framhållits, att det vid vissa hospital torde vara nödvändigt att bereda biträdande läkaren kost genom anstaltens försorg. Det lärer även vara ovisst, om familjebostäder för biträdande läkare kunna anordnas vid alla hospital. Något allmänt medgivande till en sådan förmån torde därför icke böra meddelas.

Mot styrelsens förslag angående de medicine kandidater, som för närvarande tjänstgöra såsom biträdande läkare, har jag icke något att erinra.

Om i enlighet med mitt förslag ny stat för biträdande läkarna fastställes att gälla från och med år 1914, torde de manliga medicine licentiater, som för närvarande äro förordnade såsom biträdande läkare eller underläkare, vilka befattningar i avseende å tjänstgöringen äro likställda, böra få räkna sig sin föregående tjänstgöring till godo, så att de som tjänstgjort tillräckligt länge och visat fallenhet för yrket, kunna erhålla förordnande tills vidare. Vad medicine kandidater däremot beträffar, böra de, vilka vid en tidpunkt, som skäligen synes kunna bestämmas till den 1 juli 1913, innehava förordnande såsom underläkare eller biträdande läkare, få jämväl efter ingången av år 1914 erhålla förordnande mot avlöning enligt nu gällande stat.

Amanuenser.

Sådana tjänster finnas till ett antal av endast två, en vid Stockholms hospital och en vid Lunds hospital, sålunda endast vid anstalter, där klinisk undervisning lämnas. Dessa tjänster äro icke upptagna i lönestaterna. Enligt beslut i sammanhang med 1907 års löne reglering åtnjuta de från ett särskilt anvisat belopp av förslagsanslaget till hospitals underhåll 2,000 kronor i arvode, vartill komma sådana naturförmåner, som tillkomma biträdande läkare.

Psykiatriska föreningen yrkar, att även dessa tjänster, »med undantag av sådan amanuens tjänst, som har en klinisk särställning», förvandlas till biträdande läkartjänster.

Medicinal-
styrelsen.

Härom anför medicinalstyrelsen, att då båda de nuvarande amanuens tjänsterna hava dylik ställning och då det dessutom är förmånligt, att vid klinikerna finnas läkarbefattningar att innehavas endast kortare tid för att bibringa sina innehavare speciell utbildning, anser styrelsen, att någon förändring av dessa tjänster icke bör göras. Ej heller synes någon höjning av lönen erforderlig. Ifrågavarande båda hospitals förläggning invid universitetsstad gör, att någon större svårighet att skaffa aspiranter icke finnes.

Slutligen har styrelsen erinrat, beträffande amanuenser och bokhållare vid statens anstalter för sinnessjuka, att dessa åtnjuta dels arvoden, vilka utgå av ett utav Riksdagen anvisat anslag, för närvarande enligt nådigt brev den 22 juni 1911 uppgående till 40,600 kronor, dels naturaförmåner, vilka till sin natur beviljats och fastställts av Kungl. Maj:t. Bland nämnda förmåner ingår även kost, och gäller angående denna samma bestämmelser som för biträdande läkarnas kost. Av skäl, som ovan anförts, torde böra föreskrivas, att kosten till innehavare av dessa båda tjänster skall vara i enlighet med av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat i stället för, som ordalydelsen nu är, första klassens kost eller, där sådan ej finnes, allmänna klassens kost och 200 kronor såsom kostförbättringspenningar.

Departements-
chefen.

Mot vad medicinalstyrelsen sålunda anført har jag intet att erinra.

Vikariatsersättning.

Enligt bestämmelse i kungl. brevet den 28 juni 1907 skola arvoden till vikarier under semester för hospitalsläkare, biträdande läkare och underläkare utgå med 200 kronor per månad jämte resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente. Däremot finnes intet arvode fastställt till vikarie för överläkare och asylläkare, utan hava läkare av lägre grad (hospitals-, biträdande resp. underläkare) förordnats att utan ersättning jämte egen tjänst upprätthålla överläkarens, respektive asylläkarens, tjänster.

Medicinal-
styrelsen.

Följden har blivit, anför nu medicinalstyrelsen, att under de överordnade läkarnas semester antalet läkare vid vederbörande anstalt minskats, och att särskilt överläkarens mycket maktpåliggande tjänstegöromål måst tilldelas en läkare, som redan av sin egen tjänst varit fullt upptagen. För undvikande av denna olägenhet torde vikariatsarvoden böra tillerkännas samtliga läkarna vid hospitalen.

Medicinalstyrelsen anmärker vidare, att det fastställda beloppet, 200 kronor per månad, har visat sig otillräckligt; det är ock naturligt, att en därtill kvalificerad läkare hellre mottager förordnande som vikarie i den vanliga civila sjukvården med det därför fastställda dagarvode av 8 kronor, vartill för övrigt komma utsikterna till inkomst för praktik. Det synes därför styrelsen, att vikariatsersättningar vid hospitalsväsendet, oavsett om vikarien är medicine licentiat eller kandidat, böra utgå med samma belopp, som styrelsen ovan föreslagit för medicine kandidater, som förordnas att som extra läkare biträda vid sjukvården å hospitalen, eller med ett dagarvode av 8 kronor och reseersättning jämte sådana naturaförmåner, som utgå till biträdande läkare.

Jämlikt nådigt brev den 4 juli 1910 har vikarie för läkaren vid Visby hospital under dennes semester tillerkänts enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma biträdande läkare vid hospital jämte resekostnadsersättning. Då emellertid erfarenheten visat, att för sådant vikariat plägar kunna förvärfvas någon av staden Visbys övriga läkare, antager styrelsen, att det nu för andra vikarier föreslagna arvode även för denna tjänst är tillräckligt.

Den föreslagna vikariatsersättningen av 8 kronor om dagen jämte vissa naturaförmåner anser direktionen för *Lunds* hospital och asyl vara otillräcklig, så länge det är brist på yngre läkare, som äro villiga att mottaga vikariatsförordnande. Direktionen meddelar ock, att vid en nyligen inträffad ledighet å en underläkartjänst vikarie mot nyss nämnda ersättning ej kunnat erhållas för längre tid än 3 månader.

Direktionen för *Kristinehamns* hospital föreslår ett arvode åt vikarie, beräknat efter samma belopp, som nytillträdande biträdande läkare enligt psykiatriska föreningens förslag skulle erhålla, eller 4,500 kronor för år.

Direktionen för *Västerviks* hospital framhåller de svårigheter, som visat sig att få vikarier till och med mot ett arvode av 12 kronor om dagen och uttalar, att vikariatsarvode borde utgå med sistnämnda belopp till medicine licentiat och 10 kronor för dag till medicine kandidater; och slutligen har direktionen för *Växjö* hospital med åberopande av samma synpunkter förklarat sig anse nödvändigt att öka vikariatsarvodet till åtminstone 10 kronor för dag.

Beträffande rätten till vikariatsersättning under semester för överläkare och asylläkare må framhållas, att den nuvarande anordningen, då underordnad läkare förordnas att utan ersättning jämte egen tjänst

Hospitals-
direktionerna.

Departements-
chefen.

uppehålla överläkares respektive asylläkares tjänst, tydligen förutsätter, om den utan alltför stora olägenheter skall kunna tillämpas, att läkartjänsterna äro fulltaligt besatta. Då så ingalunda är fallet för närvarande, möter det naturligtvis särskilt stora betänkligheter att vidtaga någon minskning i läkarantalet. Följden har också blivit, att i åtskilliga fall överläkare icke kunnat utfå sin semester eller måst nöja sig med att splittra densamma i perioder om några få dagar. Och dock måste det erkännas, att för dessa tjänstinnehavare mer än för många andra ett avbrott i det dagliga slitande arbetet kan anses väl behöfligt. Det synes mig således skäligt, att vikariatsarvode tillerkännes även överläkare. De hittills varande asylläkarna torde, därest de i staten uppföras såsom hospitalsläkare, utan vidare komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

I fråga om de belopp, som böra beräknas för vikariatsersättning, har jag varit tveksam, om det av styrelsen föreslagna beloppet 8 kronor om dagen kommer att visa sig tillräckligt. De av direktionerna framhållna erfarenheterna såväl som den omständigheten, att vikariat för vanliga civila läkare alltid måste antagas bliva mera inbringande och möjligen även i övrigt vara mera lockande för yngre läkare, som icke definitivt bestämt sig för hospitalsläkarbanan, tala onekligen för en höjning av arvudet till åtminstone 10 kronor om dagen. Då emellertid styrelsen ansett det möjligt att skaffa vikarier för lägre belopp, har jag för närvarande ansett mig böra stanna vid det av styrelsen föreslagna beloppet 8 kronor om dagen jämte enahanda naturaförmåner, som utgå till biträdande läkare.

Förordnas under vakans eller annan ledighet medicine kandidat att såsom extra läkare uppehålla tjänsten, torde han jämväl böra erhålla samma löneförmåner som nyssnämnda vikarie under semester.

Ifrågasatt ändring av läkarpersonalens sammansättning.

Såsom jag ovan antytt har psykiatriska föreningen i sin skrivelse framlagt ett tämligen vittgående förslag i detta avseende.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har hemställt om ändring rörande läkarpersonalens sammansättning vid en del av rikets största hospital.

Styrelsen erinrar till en början, att styrelsen redan i framställningen den 16 februari 1912 meddelat, att av 5 läkartjänster vid vardera hospitalet i Säter och Västervik hade vid såväl det ena som andra hospitalet endast 3 kunnat besättas. I infortrade yttranden angående

dessa förhållanden hade de båda hospitalens direktioner med anledning härav föreslagit, att underläkartjänsterna skulle omändras till och avlönas i likhet med biträdande läkartjänster och biträdande läkartjänsterna förändras till hospitalsläkartjänster. Styrelsen för sin del anförde, hurusom erfarenheten visat, att å en större anstalt med mera avsevärd omsättning av sjuka det icke vore möjligt för *en* person (överläkaren) att i detalj följa varje patients tillstånd, varför arbetet å här åsyftade anstalter (med omkring 800 platser och däröver) organiserats på så sätt, att hospitalsläkaren och biträdande läkaren närmast under överläkaren ansvarade för den individuella sjukvården å var sin könsavdelning. Härav följde, att nämnda ansvarsfulla uppgift understundom måste anförtros helt unga och mindre erfarna läkare, ja till och med åt medicine kandidat. Genom inrättandet av ännu en hospitalsläkartjänst vid vardera av här ifrågavarande anstalter skulle större garanti vinnas för att överläkaren alltid finge en mera erfaren medhjälpare å vardera könssidan.

På dessa grunder ansåg sig styrelsen böra tillstyrka de av vederbörande direktioner framställda förslagen och hemställde om sådan ändring i den för Sätters och Västerviks hospital gällande avlöningsstat, att den ena underläkartjänsten vid vardera hospitalet skulle förändras till hospitalsläkartjänst och den återstående underläkartjänsten till biträdande läkartjänst. Därvid erinrade styrelsen ytterligare, att vid vardera av rikets största sinnessjukanstalter, Lunds hospital och asyl samt Uppsala hospital och asyl, redan funnos två läkare med högre lönegrad än biträdande läkares. Av övriga större anstalter intoge Vadstena hospital och asyl i så måtto en särställning, som det å denna gamla anstalt under årens lopp samlat sig en stor mängd kroniska fall, som tillsvidare ej kunde utskrivs, vadan omsättningen å densamma vore relativt mindre. Detta vore anledningen till, att man hittills där kunnat reda sig med endast tre läkare. Större behov av läkare föreläge däremot vid de övriga hittillsvarande anstalterna med cirka 800 platser, nämligen Vänersborgs hospital och asyl samt Kristinehamns hospital, vid vilka tvenne anstalter det redan nu vore önskvärt, att ytterligare en hospitalsläkartjänst inrättades. Emellertid hade styrelsen icke för det dåvarande velat göra framställningar härom, då behovet av två hospitalsläkartjänster dock icke vore så trängande vid dessa anstalter som vid Sätters och Västerviks då alldeles nyöppnade hospital.

Medicinalstyrelsens sålunda gjorda hemställan resulterade däri, att Kungl. Maj:t bemyndigade styrelsen att vid vardera av de sist nämnda hospitalen under den tid, första beläggnings påginge, dock högst till

den 1 juli 1913, i stället för underläkare anställa två extra läkare mot ett arvode av högst 12 kronor om dagen jämte de för biträdande läkare fastställda naturaförmånerna.

Medicinalstyrelsen yttrar nu, att vad styrelsen sålunda i sin ofvannämnda underdåniga skrivelse anfört angående behovet av en förändring av en lägre grads läkartjänst till hospitalsläkare vid vartdera av de ovan angivna 4 hospitalen i Säter, Västervik, Vänersborg och Kristinehamn allt fortfarande äger sin giltighet. Det överläkaren åliggande chefskapet å de nutida stora hospitalen är förenat med så många administrativa göromål, att han ej kan medhinna att i detalj följa hvarje intagen patients sjukdomsförlopp. Han måste därför vid sin sida hava personer fullt kvalificerade att i detta avseende lämna honom hjälp. Den nu rådande bristen blir ej avhjälpt genom den av styrelsen här ovan föreslagna fordran på avlagd medicine licentiatexamen för biträdande läkare; det kan ändå ej undvikas, att sådana tjänster kunna komma att innehavas av i sinnessjukvård föga erfarna läkare.

Det är alltså enligt styrelsens uppfattning nödvändigt, att vid dessa stora anstalter ytterligare en hospitalsläkartjänst tillkommer, vilket förverkligas bäst på så sätt, att en underläkartjänst på varje anstalt förändras till sådan högre tjänst. Antalet tjänsteläkare vid de nu berörda 4 anstalterna skulle alltså utgöras av 1 överläkare, 2 hospitalsläkare och 2 biträdande läkare.

Styrelsen åberopar även, att psykiatriska föreningen har samma uppfattning om behovet av flera hospitalsläkar- (biträdande överläkar-) tjänster och för sin del föreslår 2 hospitals- och 2 biträdande läkartjänster redan vid anstalter med 600 patienter.

I hospitalsläkarnas avlöningsförmåner ingår boställsvåning. Styrelsen erinrar i detta avseende, att vid vartdera av hospitalen i Säter, Västervik och Kristinehamn finnas boställsvåningar anordnade för 2 underordnade läkare, vadan bostad för den föreslagna nya hospitalsläkaren torde kunna ordnas vid dem alla. Vid Vänersborgs hospital och asyl finnes sådan bostad endast åt den nuvarande hospitalsläkaren; men då provisorisk bostad torde kunna beredas för den föreslagna nya tjänsten, har styrelsen icke nu ansett sig böra upptaga frågan om anskaffandet av ytterligare en boställsvåning vid sistomskrivna anstalt.

Departements-
chefen.

Det av mig nu senast omnämnda förslaget innebär en ganska betydande förändring i organisationen av läkarpersonalen vid de ifrågasvarande hospitalen. I enlighet med vad jag förut uttalat, anser jag, att dylika ändringar, om de icke påkallas av alldeles särskilda skäl, böra anstå tills man hunnit verkställa den mera ingående undersökning

av hospitalspersonalens organisation och löneförhållanden, som jag har anledning antaga inom en nära framtid kommer till stånd. Då jag nu föreslagit en, såvitt jag kan finna, väsentlig förbättring av de biträdande läkarnas aflöning och jag i följd härav hyser förhoppning att dessa tjänster skola kunna besättas med ordinarie, fullt kompetenta innehavare, erhåller läkarpersonalen redan härigenom en avsevärd förstärkning i jämförelse med vad som nu är förhållandet. Jag anser mig därför icke för närvarande böra upptaga styrelsens ifrågasvarande förslag.

I detta sammanhang måste jag emellertid beröra en av direktionen för *Härnösands hospital* väckt fråga om förändring av därvarande biträdande läkartjänst till hospitalsläkartjänst. Såsom skäl härför har direktionen anfört, att biträdande läkarbefattningen vid hospitalet tre gånger annonserats ledig, utan att någon sökande anmält sig.

Enligt det av direktionen framlagda förslaget skulle läkarpersonalen vid Härnösands hospital komma att bestå av en överläkare och en hospitalsläkare eller samma personal, som vid Piteå hospital och asyl, vars patientantal dock med omkring 100 stycken överstiger motsvarande antal vid Härnösands hospital. Det synes mig vara klart, att man måste sörja för att Härnösands hospital erhåller två läkare, varav det med hänsyn till sitt patientantal säkerligen är i behov. Svårigheter hava alltid mött att få läkartjänsterna vid de norrländska hospitalen besatta, vilket förhållande var en av anledningarna till att Piteå hospital och asyl utrustades med en hospitalsläkarbefattning. En utväg, som nu skulle kunna ifrågasättas för att avhjälpa läkarbristen vid Härnösands hospital, skulle vara att i anslutning till ett förslag, som framkastats av vissa direktioner, tillerkänna biträdande läkaren i Härnösand ortstillägg. En sådan anordning skulle dock innebära ett principiellt avsteg från den hittills gällande regeln, att ortstillägg icke tilldelats hospitalsläkare, och det torde därjämte ur allmän löneregleringssynpunkt möta betänkligheter att giva en tjänsteläkare i Härnösand ortstillägg, då åtskilliga andra befattningshavare i samma stad icke kommit i åtnjutande av sådan förmån. Saken synes mig därför lättast kunna, i enlighet med direktionens förslag, ordnas på det sätt, att en hospitalsläkartjänst inrättas i stället för nuvarande biträdande läkarbefattning vid Härnösands hospital, dock med det villkor, att hospitalsläkaren skall vara underkastad förflyttning till annan anstalt. Skulle det framdeles, då tillgången på sökande till befattningarna vid hospitalen blivit mera riklig, visa sig lämpligt att utbyta hospitalsläkartjänsten mot biträdande

läkarbefattning, torde det icke möta några svårigheter att placera hospitalsläkaren i Härnösand vid annat hospital, då nya hospitalsläkartjänster säkerligen komma att inrättas vid de blivande hospitalen i andra delar av landet.

En sådan anordning, som av mig föreslagits, har medicinalstyrelsen under hand tillstyrkt, och har styrelsen tillika upplyst, att vid hospitalen finnes en lämplig bostad för hospitalsläkare.

Östersunds hospital.

I särskild skrivelse av den 30 september 1912 har medicinalstyrelsen angående läkartjänsterna vid Östersunds hospital anfört, att detta hospital, som skall vara färdigt till avsyning den 1 december 1914, är beräknat för 560 sinnessjuka och enligt hospitalsstadgan avsett att bereda plats i främsta rummet för sådana sinnessjuka, som anses kunna till hälsa återställas eller förbättras, samt andra sinnessjuka, vilka visat sig vara farliga för sig själva eller den allmänna säkerheten. Det behöfliga antalet läkare kan på denna grund icke sättas lägre än till 4. Vad beträffar graden för dessa läkare har medicinalstyrelsen, under hänvisning till vad styrelsen i sin förut omförmälta skrivelse anfört, föreslagit, att vid anstalten skola anställas en överläkare, en hospitalsläkare och två biträdande läkare med avlöning i enlighet med vad styrelsen i nyssnämnda skrivelse föreslagit. Bostäder kunna beredas, åt överläkaren i särskilt för sådan läkare uppfört bostadshus samt åt övriga läkare i administrationshuset, där för hospitalsläkaren familjebostadslägenhet finnes anordnad. För de tvenne biträdande läkarna finnes det endast tvenne dubletter, och torde det framdeles bliva nödvändigt att bereda en eller båda av sistnämnda läkare familjebostad.

Departements-
chefen.

Mot vad styrelsen föreslagit i fråga om läkarnas antal vid Östersunds hospital anser jag mig icke kunna göra någon erinran, och torde avlöningsförmånerna böra bestämmas för överläkaren enligt medicinalstyrelsens förslag till 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte naturaförmåner, samt för övriga läkare efter samma grunder, som jag ovan föreslagit beträffande läkartjänsterna vid övriga hospital.

Därest mitt nu framlagda förslag bifalles, skulle ökningen i kostnad för avlöning till läkarpersonalen i sin helhet — med inräknande således av överläkare och läkaren vid Visby hospital, för vilka jag ej föreslagit någon ändring — ställa sig på följande sätt.

Tablå över nuvarande och föreslagen avlöning till läkare vid statens hospital och asyler.

Tjänster.	Nuvarande avlöning.			Av medicinalstyrelsen föreslagen avlöning.			Av departementschefen föreslagen avlöning.		
	Antal.	Kontant lön.	Summa.	Antal.	Kontant lön.	Summa.	Antal.	Kontant lön.	Summa.
		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.		Kr.	Kr.
Överläkare	8	7,500	60,000	9	7,500	67,500	9	7,500	67,500
d:o	3	7,000	21,000	3	7,000	21,000	3	7,000	21,000
d:o	1	6,000	6,000	1	6,000	6,000	1	6,000	6,000
d:o	1	4,000	4,000	1	4,000	4,000	1	4,000	4,000
Läkaren vid Visby hospital	1	4,500	4,500	1	4,500	4,500	1	4,500	4,500
Hospitals- resp. asyl-läkare	12	5,000	60,000	17	5,000	85,000	14	5,500	77,000
Biträdande läkare (med. licentiat) ...	14	3,500	49,000	25	4,000	100,000	28	4,500	126,000
Underläkare (med. licentiat)	13	3,000	39,000	—	—	—	—	—	—
Summa	53	—	243,500	57	—	288,000	57	—	306,000

Frånräknas vad som enligt mitt förslag kommer på de 4 läkarna å det nya hospitalet i Östersund eller 22,000 kronor, uppgår ökningen i utgifterna i följd av löneförbättringen alltså, då de föreslagna ålders-tilläggen ej medräknas, till 40,500 kronor. Mitt förslag är i sin helhet i avseende å begynnelseavlöningarna 18,000 kronor dyrare än medicinalstyrelsens förslag. Styrelsens förslag om ålderstillägg skulle emelertid häri ha verkat en viss utjämning, som dock ej kan exakt beräknas. Därjämte bör uppmärksammas, att den i tablan upptagna avlöningen till biträdande läkare ej kommer att utgå över hela linjen, då alltid på åtskilliga ställen ifrågavarande tjänster torde vara besatta med innehavare, som äro förordnade för viss tid.

Från den angivna ökningen, 40,500 kronor, skall avdragas inbesparat belopp för minskade utgifter för naturaförmåner. Med nu gällande lönestat äga 14 biträdande läkare och 13 underläkare rätt till möbler, tvätt och kost. Enligt den av mig föreslagna staten skulle dessa förmåner tillkomma, utom biträdande läkarna vid Östersunds hospital, 26 biträdande läkare; nämnda naturaförmåner lära kunna

värderas till 500 kronor för varje, i följd varav en minskning i utgift å sistnämnda belopp uppkommer. De ökade utgifterna för nu föreslagna lönereglering uppgå alltså, ålderstilläggen oberäknade, till 40,000 kronor.

Den kostnadsökning, som skulle bliva en följd av mitt förslag ifråga om vikariatsersättning till överläkarnas vikarier och höjning av vikariatsersättningsarvodet till 8 kronor om dagen, torde, inberäknat vikariatet vid Östersundshospitalet, men bortsett från resekostnadsersättningen, kunna beräknas sålunda:

Till ersättning åt vikarier under 14 överläkares semester	
under en och en halv månad efter 8 kronor för dag	kr. 5,040: --
Skillnaden mellan kostnaderna för vikarier, å ena sidan,	
under semester i 6 veckor för 9 hospitalsläkare och	
i en månad för 14 biträdande läkare och 13 under-	
läkare, allt efter 200 kronor i månaden, ävensom i	
en och en halv månad för läkaren vid Visby hospital	
mot ersättning lika med biträdande läkare samt, å	
andra sidan, under en och en halv månads semester	
för 14 hospitalsläkare och läkaren vid Visby hospital	
samt en månads semester för 28 biträdande läkare,	
allt efter 8 kronor om dagen	kr. 3,762: 50
	<u>Summa kr. 8,802: 50</u>

Syssloman
vid Öster-
sunds hos-
pital.

Bland de tjänstemän vid rikets hospital, som äro uppförda i lönestaterna, äro även sysslomännen. I sin förutnämnda skrivelse angående läkartjänsterna vid Östersunds hospital har medicinalstyrelsen beträffande sysslomansbefattningen därstädes anfört, att denna torde komma att kräva mera arbete än motsvarande befattning vid de anstalter, där sysslomans avlöning är bestämd till ett belopp av 3,500 kronor för år. Styrelsen har därför föreslagit en avlöning av 4,300 kronor, att utgå med 2,700 kronor såsom lön och 1,600 kronor såsom tjänstgöringspenningar, jämte de förmåner i övrigt och under de bestämmelser och villkor beträffande sådana befattningar, som äro eller kunna bliva fastställda.

Departements-
chefen.

Det belopp, som av styrelsen föreslagits i avlöning till syssloman eller 4,300 kronor, utgår för närvarande till motsvarande befattningshavare vid Uppsala, Vadstena, Lunds, Vänersborgs, Kristinehamns, Sä-

ters och Västerviks sinnessjukanstalter, under det sysslomännen vid Stockholms, Växjö, Göteborgs, Härnösands och Piteå sinnessjukanstalter åtnjuta 3,500 kronor, sysslomännen vid Nyköpings hospital 2,600 kronor samt vid Visby hospital 2,000 kronor, i varje fall med rätt till ett ålderstillägg å 500 kronor efter 10 år.

Avlöningen 4,300 kronor har således hittills varit förbehållen åt hospital med omkring 800 platser och därutöver. Östersund med sina 560 platser intager i avseende å patientantalet en mellanställning. Att införa en ny löneklass för sysslomännen därstädes synes emellertid för närvarande ej vara lämpligt. Svårighet att få entreprenörer, att kunna fylla hastigt påkommande behov, att ordna utarbetet m. m. förekommer alltid vid de norrländska hospitalen och har, enligt vad erfarenheten visat, gjort sysslomanstjänsterna där mindre begärliga. Det är möjligt, att dessa förhållanden, i förening med de höga levnadsomkostnaderna i Östersund, böra föranleda till att sysslomännen vid därvarande hospital erhåller en avlöning av 4,300 kronor. Detta torde emellertid få bliva beroende på en mera ingående framtida prövning i sammanhang med den blivande granskningen av hospitalspersonalens organisation och löneförmåner, varom jag ovan talat. För närvarande anser jag mig ej böra föreslå högre avlöning än 3,500 kronor.

I det nådiga brev av den 4 juli 1910, varigenom bestämmelser meddelats angående löneförmånerna för läkare och sysslomän vid hospitalen i Säter och Västervik, föreskrevs tillika, i fråga om predikant-, sekreterar- och bokhållarbefattningarna vid dessa hospital, att medicinalstyrelsen skulle äga att under den tid, nämnda hospital organiserades och mottogo den första uppsättningen av patienter, av förslagsanslaget till hospitals underhåll bestrida de utgifter, som erfordrades för fullgörandet av de göromål vid anstalterna, vilka motsvarade sekreterarens och predikantens vid andra dylika anstalter samt till avlönande av nödigt biträde åt anstalternas sysslomän.

I skrivelse den 30 september 1912 har medicinalstyrelsen inkommit med förslag till arvodesstat för nämnda tjänstemän och därvid anført, att som hospitalen både i Västervik och Säter med år 1913 böra anses vara fullt organiserade och till fullo belagda, tiden nu vore inne att få avlöningarna till nämnda tjänstemän vederbörligen fastställda. Med anledning därav hade medicinalstyrelsen anmodat vederbörande hospitalsdirektioner att avgiva förslag till avlöningar åt dessa tjänstemän.

I skrivelse den 17 augusti 1912 har direktionen för Västerviks hospital angående bokhållarnas avlöning framhållit, att, i och med upp-

Predikanter, sekreterare och bokhållare vid Säters och Västerviks hospital.

Västerviks hospitalsdirektion.

förande av större hospital med två bokhållarplatser för varje, bokhållarnas utsikter att nå befordran till sysslomän och på så sätt få en inkomst, som sätter dem i tillfälle att bilda familj, komme att avsevärt minskas; på denna grund föreslog direktionen, att bokhållarna utöver nu utgående avlöningsförmåner, 1,000 kronor i arvode och ett ålders-tillägg å 300 kronor efter 5 tjänstår, måtte få sig tilldelade ytterligare två ålderstillägg, vart och ett å likaledes 300 kronor efter respektive 8 och 11 tjänstår. Predikantens arvode föreslogs att utgå med 1,400 kronor per år. Beträffande sekreterarens arvode anförde direktionen, att det belopp, som hittills utgått till sekreterarna vid anstalter av ungefär samma storlek som Västerviks hospital, eller 1,200 kronor, ingalunda vore skälig ersättning för det tidsödande arbete, som ålåg denne tjänsteman. Då därtill komme, att man gärna borde fordra juridisk underbyggnad hos den person, som skötte sekreterarbefattningen, ansåg direktionen, att sekreteraren, även efter organisationstidens slut, borde åtnjuta ett arvode av minst 1,400 kronor.

Sätters hospi-
tals direktion.

Direktionen för Sätters hospital har i skrivelse den 30 augusti 1912, under åberopande av innehållet i ett yttrande av tillförordnade överläkaren Göransson, föreslagit följande arvoden: till bokhållare 1,000 kronor jämte naturaförmåner, till predikant 1,800 kronor och till sekreterare 1,200 kronor, allt per år. Överläkaren Göransson har i sitt nämnda yttrande anført, bland annat, att arvodet till predikanten borde utgå med det föreslagna beloppet, 1,800 kronor, eller samma belopp, som utginge till predikanten vid Vadstena hospital, enär det visat sig omöjligt att för det nuvarande arvodet, 1,400 kronor, få någon innehavare till befattningen. Beträffande sekreterarens arvode borde det sättas till 1,200 kronor eller samma belopp, som vore fastställt vid de största sinnessjukanstalterna, då det med skäl kunde befaras, att skicklig och lämplig innehavare ej komme att stå det avskilt liggande hospitalet till buds, om arvodet sattes lägre.

Medicinal-
styrelsen.

För egen del har medicinalstyrelsen anført följande.

Det hospital, som med hänsyn till platsantalet är närmast jämförbart med Sätters och Västerviks hospital, är Kristinehamns hospital med 768 platser. Arvodena vid detta hospital äro fastställda till följande belopp: till predikant 1,400 kronor, till sekreterare 1,000 kronor samt till bokhållare, såsom vid rikets övriga hospital, 1,000 kronor jämte ett ålderstillägg å 300 kronor och naturaförmåner. Sätters hospitals belägenhet intill en helt liten stad torde dock nödvändiggöra, att arvodet till predikant och sekreterare där bestämmas till något högre be-

lopp, än som gäller för Kristinehamns hospital, särskilt med hänsyn därtill, att — som erfarenheten visat — tjänst innehavarna äro boende i samhällen, belägna på längre eller kortare avstånd från Säter och på den grund måste vidkännas kostnader för resor till tjänstgöringsorten. På dessa grunder har styrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot de av anstalterna föreslagna arvoden till nu ifrågakvarande tjänstemän, med undantag för det av direktionen för Västerviks hospital föreslagna arvodet till sekreteraren, 1,400 kronor, vilket vore högre än vid något annat rikets hospital, och som skulle medföra anspråk på förhöjning vid flertalet övriga hospital. Visserligen måste det medgivas, att det för sekreteraren vid Kristinehamns hospital fastställda arvodet, 1,000 kronor, är väl lågt. Vid detta sistnämnda hospital har sekreterarbefattningen också sedan lång tid innehafts av en person utan den önskliga juridiska utbildningen. Om arvodet till sekreteraren vid Västerviks hospital sättes till 1,200 kronor, torde det tillsvidare få anses vara skäligen ersättning.

Beträffande bokhållarnas avlöning, så är den, som ovan anförts, fastställd för ej längre tid tillbaka än 2 år, och att, som direktionen för Västerviks hospital föreslagit, redan nu vidtaga en ändring, syntes ej vara erforderligt. Bokhållarna erhålla sina befattningar utan några kostsammare studier och vid tidig ålder, varför den nu gällande avlöningen får anses vara tillräcklig. Endast vad angår den till dessa tjänstemän utgående kosten anser styrelsen en ändring önskelig, och har styrelsen i detta avseende hänvisat till vad styrelsen anført i ovan nämnda skrivelse den 30 september 1912 angående lönerreglering för läkartjänsterna vid hospitalen. Den nu gällande bestämmelsen, att kosten skall vara första klassens men, där sådan ej finnes, allmänna klassens kost och 200 kronor som kostförbättringspenningar, skulle alltså ändras därefter, att kosten skall lämnas enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat. Antalet bokhållartjänster bör i likhet med vad som gäller för Kristinehamns hospital bestämmas till 2 vid vardera hospitalet.

Omskrivna tjänstemäns arvoden utgå av det av Riksdagen beviljade anslaget till arvoden åt tjänstemän, som ej äro upptagna i hospitalens och asylernas lönestater, för närvarande enligt nådigt brev den 22 juni 1911 uppgående till 40,600 kronor, av vilket anslag 40,100 kronor äro disponerade. Med den erforderliga ökningen, 9,600 kronor, skulle anslaget belopp behöva höjas till 50,200 kronor, varvid fortfarande 500 kronor bleve reserverade för mera tillfälliga framtida behov.

På grund av vad sålunda blivit anført har medicinalstyrelsen hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t till 1913 års Riksdag avlåta nådigt pro-

position, att Riksdagen måtte medgiva, att det belopp av högst 40,600 kronor, som av Riksdagen beviljats till arvoden åt tjänstemän, vilka icke äro i hospitalens och asylernas lönestater upptagna, höjes med 9,600 kronor, på det Kungl. Maj:t må komma i tillfälle att fastställa arvodena till ifrågavarande tjänstemän till följande belopp:

Sätters hospital:

Predikanten	kronor 1,800: —
Sekreteraren	» 1,200: —
Två bokhållare à 1,000 kronor	» 2,000: —

Västerviks hospital:

Predikanten	kronor 1,400: —
Sekreteraren	» 1,200: —
Två bokhållare à 1,000 kronor	» 2,000: —

med rätt för bokhållarna till bostad med möbler och sängkläder, lyse, bränsle, tvätt och kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat samt till en arvodesförhöjning å 300 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring.

*Departements-
chefen.*

Till en början erinras, att såväl Sätters som Västerviks hospital äro avsedda för 800 sinnessjuka, men att vid föregående fastställelse av avlöningarna för predikant- och sekreterarbefattningarna respektive avlöningsbelopp knappast satts i direkt förhållande till patientantalet, utan att även andra lokala omständigheter spelat in, under det däremot för bokhållarna samma arvode faststälts över hela linjen.

Vad särskilt beträffar bokhållarbefattningarna må vidare erinras, att 1907 års riksdag på Kungl. Maj:ts framställning fastställde avlöningen för bokhållare till 600 kronor, varefter ifrågavarande tjänstemän vid 1910 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t erhöilo en till 1,000 kronor förhöjd avlöning med rätt till bostad med möbler och sängkläder, lyse, bränsle, tvätt och kost ävensom ett ålderstillägg å 300 kronor. Då sålunda en avsevärd löneförbättring för ifrågavarande tjänstemannagrupp blivit genomförd så sent som för tre år sedan, har jag icke funnit skäl biträda den av direktionen för Västerviks hospital föreslagna löneförbättringen. Ifrågavarande bokhållare torde därjämte böra åtnjuta kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat i likhet med vad jag förut föreslagit beträffande hospitalsbokhållarna i allmänhet ävensom naturaförmåner i övrigt i enlighet med vad genom nådiga brevet den 4 juli 1910 blivit bestämt.

Beträffande avlöningen till predikanterna må anmärkas, att denna

växlar med olika belopp vid olika hospital från lägst 300 kronor vid Visby hospital till högst 1,800 kronor vid Vadstena hospital. Den föreslagna avlöningen för predikanten i Säter uppgår således till maximum av hittills utgående motsvarande arvoden, men då, såsom direktionen framhållit, det på grund av hospitalets läge icke synes vara möjligt att få tjänsten besatt för lägre avlöning, anser jag mig kunna förorda det av medicinalstyrelsen tillstyrkta beloppet 1,800 kronor. Mot den föreslagna avlöningen till predikanten vid Västerviks hospital 1,400 kronor har jag intet att erinra.

I fråga om sekreterarbefattningen har direktionen för Västerviks hospital föreslagit en ökning av avlöningen utöver den vid andra hospital högst utgående, som är 1,200 kronor. Att vid nu ifrågavarande hospital stadga ett högre arvode, synes mig icke påkallat. Jag tillstyrker alltså det av medicinalstyrelsen förordade beloppet 1,200 kronor.

Predikanten vid Visby hospital åtnjuter, såsom jag nyss nämnt, ett arvode av 300 kronor. I en till direktionen för hospitalet ställd ansöknings har nuvarande hospitalspredikanten anhållit, att arvodet måtte höjas till åtminstone 400 kronor. Såsom stöd härför har han huvudsakligen anfört, att predikantens arbete icke uteslutande bestämmes av patientantalet vid vederbörande anstalter. Vid de små anstalterna, likväl som vid de stora, utgöres den ej obetydligaste delen av arbetet av predikningar och gudstjänsters förrättande varje helgdag, vilket arbete i det stora hela är oberoende av patientantalet. Därjämte framhålles, att arbetet med bibliotekets ordnande och tillhandahållande, vilket åligger predikanten, under senare år vuxit betydligt.

Direktionen har funnit det önskvärt, att arvodet höjes med 100 kronor om året.

Medicinalstyrelsen har anfört, att det ej kan förnekas, att avlöningsbeloppet till predikanten vid Visby hospital, vilket understiger det för andra hospital bestämda, är väl lågt. Predikantens göromål äro i flera avseenden oberoende av antalet sjuka, tillhörande hospitalet. Styrelsen anser således, att den ifrågavarande framställningen har fullt fog för sig.

Den begärda löneförhöjningen synes mig skälig. Trots denna kommer arvodet till predikanten vid Visby hospital att understiga samtliga övriga hospitalspredikanter arvoden.

Vid bifall till min framställning i sist omhandlade del samt beträffande arvodena till predikanter, sekreterare och bokhållare vid Säters och Västerviks hospital, torde det belopp av högst 40,600 kronor, som av Riksdagen beviljats till arvoden åt tjänstemän, vilka icke äro i hospitalens och asylernas lönestater upptagna, böra höjas med 9,700 kronor till högst 50,300 kronor.

**Förhöjning
av arvodet
till predi-
kanten vid
Visby
hospital.**

Departement-
schefen.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

1) att *dels* i fråga om kontanta aflöningsförmåner till vissa läkartjänster vid nedan nämnda hospital och asyls godkänna följande lönestat att träda i kraft den 1 januari 1914:

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.
	Kr.		Kr.		Kr.
<i>Stockholms hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Uppsala hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Nyköpings hospital.</i>					
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Vadstena hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Växjö hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Västerviks hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.
	Kr.		Kr.		Kr.
<i>Lunds hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Göteborgs hospital.</i>					
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Vänersborgs hospital och asyl.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Kristinehamns hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Säters hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
1 biträdande läkare	3,000	—	1,500	—	4,500
<i>Härnösands hospital.</i>					
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500

	Lön.		Tjänstgöringspenningar.		Summa.	
	Kr.		Kr.		Kr.	
<i>Östersunds hospital.</i>						
1 överläkare	5,000	—	2,500	—	7,500	—
1 hospitalsläkare	3,666	66	1,833	34	5,500	—
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500	—
1 biträdande läkare.....	3,000	—	1,500	—	4,500	—
<i>Piteå hospital och asyl.</i>						
1 hospitalsläkare.....	3,666	66	1,833	34	5,500	—
Summa	—	—	—	—	210,500	—

Ann. 1. Avlöningen kan höjas: för överläkare efter 10 år med 600 kronor, därav två tredjedelar anses utgöra lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar, för hospitalsläkare efter 5 och 10 år med varje gång 500 kronor, därav likaledes två tredjedelar anses utgöra lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar.

Ann. 2. Är biträdande läkare förordnad för viss tid, utgår den kontanta avlöningen med allenast 4,000 kronor, därav två tredjedelar anses såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar.

dels bestämma, i fråga om de läkartjänster vid rikets hospital och asyler, som den 1 juli 1913 innehavas av medicine kandidater, att nu gällande lönestat skall tillämpas för dåvarande innehavarna, så länge de ännu ej avlagt medicine licentiatexamen;

dels medgiva de i staten upptagna tjänstemännen följande naturaförmåner:

överläkare och hospitalsläkare boställsväning med bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats; samt

biträdande läkare bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt samt kost enligt medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat;

dels besluta:

att biträdande läkare, åt vilken familjebostad inom hospitals eller asyls område upplåtits, skall avstå från eljest medgivna möbler, sängkläder, tvätt och kost, men bekomma dels bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats, dels ock 500 kronor för år; samt

att hospitalsläkare och biträdande läkare, som medgivas att bo utom anstaltens område, erhålla, hospitalsläkare för mistad bostadslägenhet med bränsle och elektrisk belysning 800 kronor för år samt biträdande läkare för mistade naturaförmåner av bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt samt kost 1,100 kronor för år;

dels medgiva, att arvoden till vikarie för bereddande av semester för överläkare, läkaren vid Visby hospital, hospitalsläkare och biträdande läkare må utgå med åtta kronor för dag jämte sådana naturaförmåner, som tillkomma biträdande läkare, samt resekostnadsersättning enligt gällande resereglemente;

dels ock medgiva, att medicine kandidat, som förordnas att under vakans eller annan ledighet av tjänst som extra läkare biträda vid sjukvården å rikets hospital och asylor, må tillerkännas samma förmåner som ovan nämnd vikarie under semester;

2) att medgiva, att vid Östersunds hospital må anställas en syssloman mot dels kontant avlöning av 3,500 kronor, därav 2,300 kronor utgöra lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, vilken avlöning kan efter 10 år höjas med 500 kronor, därav 300 kronor anses såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar, och dels rätt till boställsvåning med bränsle och elektrisk belysning, där sådan anordnats,

3) att godkänna följande allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de ovan under 1) och 2) stadgade aflöningsförmåner, nämligen:

att tjänsteman skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, samt hospitalsläkaren vid Härnösands hospital därjämte förflyttning till motsvarande befattning vid annan anstalt för sinnessjuka;

att med befattning av ifrågavarande slag icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat och med sysslomansbefattning icke heller anställning såsom sekreterare hos vederbörande hospitaldirektion;

att med i förevarande lönestat upptagen befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försett eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, såframt ej, vad angår överläkare, Kungl. Maj:t och, vad angår hospitalsläkare, biträdande läkare och syssloman, medicinalstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att överläkare icke må utom hospital och asyl utöva enskild praktik mot betalning, utom vad rör nerv- eller sinnessjukdomar;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten, utöver sina tjänstgöringspenningar, avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till tjänsteman för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke av medicinalstyrelsen prövas böra användas

till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej styrelsen finner skäligt låta honom uppbära något därav;

att, därest emellertid tjänsteman i följd av kroppsskada, ådragen under tjänstutövning, blivit tillsvidare oförmögen till tjänstgöring, avlöningen å stat må, såsom undantag från vad ovan är stadgat, kunna, efter medicinalstyrelsens beprövande, till honom utgå oavkortad under högst sex månader; ankommande på prövning av Kungl. Maj:t, till huru stor del avlöning kan bära till den skadade utgå efter omförmälda tid av sex månader;

att den förhöjning av avlöning, som medgivits ifrågavarande tjänstemän efter innehavande under här ovan angivna antal år av vederbörande befattning, må utgå under villkor, att innehavaren under mer än fyra femtedelar av denna tjänstetid med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst, eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester, allt under iakttagande att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester, läkare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar i stället för egna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet utan särskild ersättning, bestrida, dock ej längre än tre månader under ett och samma kalenderår;

att tjänstemännen äga årligen, när sådant utan

hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, överläkare och hospitalsläkare under en och en halv månad samt biträdande läkare och syssloman under en månad;

att syssloman är pliktig att å tid av året, som av direktionen bestämmes, begagna sig av semester;

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut;

att ifråga om skyldighet att från tjänsten avgå ävensom ifråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

att envar, som med eller efter den nya lönestatens ikraftträdande tillträder befattning av nu ifrågavarande slag, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande innehavare av sådana befattningar, vilka icke före den 1 december 1913 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

4) att medgiva, att det belopp av högst 40,600 kronor, som av Riksdagen beviljats till arvoden åt tjänstemän, vilka icke äro i hospitalens och asylernas lönestater upptagna, höjes med 9,700 kronor till högst 50,300 kronor, på det att arvoden må kunna utgå med följande belopp:

Visby hospital.

till predikanten ..... kronor 400: —

Västerviks hospital:

till predikanten	kronor	1,400: —
» sekreteraren	»	1,200: —
» två bokhållare, vardera 1,000 kronor	»	2,000: —

Säters hospital.

till predikanten	kronor	1,800: —
» sekreteraren	»	1,200: —
» två bokhållare, vardera 1,000 kronor	»	2,000: —

med rätt för bokhållarna till bostad med möbler och sängkläder, lyse, bränsle, tvätt och kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat samt till en arvodesförhöjning å 300 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring;

5) att medgiva, att amanuenser och innehavare av förutvarande bokhållarbefattningar vid rikets hospital och asyler må, förutom övriga naturaförmåner enligt gällande bestämmelser, åtnjuta kost enligt av medicinalstyrelsen särskilt fastställd utspisningsstat; samt

6) att medgiva, att vad som erfordras för beredande av nu ifrågavarande avlöningsförmåner skall utgå av förslagsanslaget till hospitals underhåll, utom vad angår ålderstillägg till överläkare och hospitalsläkare ävensom till sysslomannen vid Östersunds hospital, vilka skola påföras sjätte huvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen avlåtas.

Ur protokollet:

Nils Adelgren.